

právo volit nový ústřední výbor a ústřední kontrolní a revizní komisi KSČ.

4. Dokumenty, o kterých tzv. XIV. mimořádný sjezd rokoval nebyly posouzeny a schváleny právoplatně zvoleným a mandátu dosud nezbaveným ÚV.

5. Na XIII. sjezdu strany legálně zvolený ÚV neměl možnost informovat sjezd o situaci v zemi, která výústila až v nutnost příchodu vojsk varšavské smlouvy do naší vlasti.

To vše je důkazem, že tzv. "XIV. mimořádný sjezd" nebyl svolán právoplatně, stanovám odpovídajícím způsobem a že v současných složitých podmínkách naprosto nemohl splnit svoji úlohu. Jeho jednání, jakož i volba nových orgánů strany bylo protistranické a nelze je považovat za právoplatné.

O svolání XIV. sjezdu KSČ v novém termínu může a musí rozhodnout jedině právoplatný Ústřední výbor KSČ volený na XIII. sjezdu strany.

Tento orgán nemůže nahradit nikdo, tím méně extremistické, ultrapravicové síly, které rozložily Městský výbor strany v Praze, které se povýšily do funkce Ústředního výboru a znovu, jako již bezpočtukrát předtím dokázali, že právě ti, kdož mají plná ústav humanismu, obrody a demokracie, demokracii rychle odloží, když se jim přestane hodit.

(Rudé právo, 26.8.1968.) /nelegální/

ÚTERÝ 27. SRPNA

7.25 hod. Čs. rozhlas: Podle zprávy z Moskvy jednání skončilo. Delegace se vrací do Prahy.

7.30 hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu, aby opět v devět hodin se na 15 minut rozezvučely všechny zvony a sirény.

7.40 hod. Čs. rozhlas: Vedení Ústřední rady odborů vyzývá všechny závodní organizace ROH a stávkové výbory, aby permanentně zasedaly.

7.45 hod. Čs. rozhlas vysílal informaci svého spolupracovníka, který právě procházel Prahou. Značná část těžké techniky okupantů opustila střed Prahy, ministerstvo národní obrany, Chotkovu silnici, přístupové cesty ke Klárovu; rovněž mosty jsou opět volné.

8.05 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Dnes ráno v časných hodinách se vrátila naše delegace z Moskvy.

8.10 hod. Čs. rozhlas: Kladenská třída a okolí je již po dva dny obsypané Pražany, čekajícími naši delegaci.

8.15 hod. Čs. rozhlas vysílal záznam rozhovoru se Smrkovským po příletu z magnetofonového pásku. - "Těžko se mi mluví. Skláním se prostřednictvím rozhlasu před národem, který tolik dokázal. Vrátili jsme se všichni. Kriegel také." Neví v jakém pořadí, ale bude mluvit Svoboda, Dubček, Černík a on.

8.22 hod. Zahájení pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS.

Z programu: Vyjádřena nespokojenost s postupem vlády, která NS netlumčila zprávu o uvolnění budovy předsednictva vlády a o ukončení rozhovorů v Moskvě; informace o telefonátu s J. Smrkovským. (Materiály NS.)

10.37 hod. Zahájeno pokračování mimořádné 26. schůze pléna NS (přerušeno v 11,13 hod.) Schůzi řídil s. Smrkovský. Program: uvítání s. Smrkovského, informační projev s. Smrkovského o jednání v Moskvě. (Materiály NS.)

Parlamentní zpravodaj hlásí.

27.8.

Předběžná zpráva předsedy NS Josefa Smrkovského

V noci rachotily kolem budovy parlamentu tanky a transportéry víc než kdy jindy. Když jsme se ráno podívali z oken, nebylo po nich ani vidu, jen hroudy ornice prozrazovaly, kde stály.

Skupina poslanců se může svobodně procházet kolem vchodu.

Naši představitelé se totiž konečně vrátili z Moskvy. Během dopoledne se očekával příchod předsedy Národního shromáždění soudruha Smrkovského na plenární schůzi. Před parlamentem se sešly davy lidí, zejména mládeže. Českoslovenští i zahraniční novináři a filmaři mají plné ruce práce.

Když soudruh Smrkovský předstupuje před poslance - je na rozdíl od bouřlivého vítání venku - nezvyklé ticho. Unaveným, vážným hlasem podrobně informuje o moskevském jednání. Schůze končí bez rozpravy.

Přání tábora lidu, aby promluvil z balkónu, nevyhověl. Spěchá na zasedání ústředního výboru KSČ.

(Mladý svět 35, 1968.)

11,50 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS (přerušeno v 12,10 hod.). Pokračováno od 14,09 hod.

Z programu:

opatření k zamezení neklidu v Praze; informace z vlády; diskuse o otázkách souvisejících se závěry moskevských jednání a o organizačním postupu při jejich projednávání; návrh komuniké o činnosti parlamentu. (Materiály NS.)

Komentáře a prohlášení psané před zveřejněním komuniké z moskevského jednání.

Dědicové černosotněnců a gestapáků

Vrátil jsem se z vnitřní Prahy, v nohou mám patnáct, snad více kilometrů. Viděl a slyšel jsem dost a nyní mám psát komentář.

Sedím a nevím, jak se vyhnout silným výrazům, aby to snad nevypadalo nadneseně. Ale co naplat: tvrdá je skutečnost, v níž jsme okupanty donuceni žít; hrubému násilí nelze ří-

kat "nedorozumění", cílevědomé terorizování obyvatel a pokusy o vyprovokování incidentů nejsou ojedinělé a neškodné zábavičky. Gauner zůstane gaunerem, okupant okupantem, vražda není ničím jiným než vraždou - ať už se toto přesné označení reality někomu líbí nebo ne.

Včera jsme psali o rozštěřené sanitce, o krádežích a hrubostech okupantů. Dnes, jak hlásil Čs. rozhlas podle oficiálního sdělení naší vlády, stříleli okupanti i na dva naše ministry, když odjížděli z Hradu; kradli benzín z aut, rozbíjeli výkladní skříně. Naši spolupracovníci nám včera během dne hlásili: u křižovatky Na Harfě, viděli, jak okupanti odebírali našim lidem tranzistorová rádia a na místě je ničili; včera v 15.00 na náměstí Republiky sovětský pancéřový vůz vyvrátil "maják" na refiži; téhož dne okupanti vytloukli další výklad v Bílé labuti; na mostech přes Vltavu vojáci nárazově šacovali i aktovky. A v kom by snad ještě zbyly nějaké iluze, ať se jde podívat do márnice pražských nemocnic. Mrtvý s ustřelenou částí hlavy není však nijak krásná podívaná. Lékař L. je nezvratně přesvědčen, že k řadě zranění (i zabití) došlo po zásahu střelou dum-dum.

Člověk zatíná zuby a do očí se mu derou slzy z bezmocného vsteku. Ale musíme ty zatnuté zuby udržet a zachovat klid, nesmíme okupantům zavdat důvod k masovým represím.

Vysoké školy už obsazené máme, tajná policie okupantů zatýká a odvléká naše lidi, okupanti bez vyzvání a důvodu střílejí za bílého dne po chodcích... hůř jak za nacistů.

Jen nějaké nové Lidice zatím nemáme. Nedejme tedy sami příležitost k tomu, aby k nim došlo. Je možné, že takový nějaký incident by se kolaborantům a dědicům černosotněnců dost hodil.

(Legální Kovák ČKD Praha, 27.8.1968.)

Sloužíme socialistické vlasti, věrní vrchnímu veliteli Československé lidové armády, armádnímu generálu Ludvíku Svobodovi

Práslušníci Československé lidové armády stojí pevně po boku našeho lidu a vždy mu věrně budou sloužit.

Českoslovenští vojáci věrní své přísaze nikdy nezradí ideály vznesené Lednem 1968.

Nikdy se nesmíříme s násilným obsazením naší vlasti a pošlapáním nejjzákladnějších práv našich občanů.

V naší armádě není místa pro zrádce a kolaboranty.
27. srpna 1968

Příslušníci Československé
lidové armády

(Tištěný leták)

R e z o l u c e pracovníků n.p. STAVOSERVIS dne 27.8.1968

Kategoricky žádáme, aby světová odborová federace okamžitě, bezvýhradně odsoudila okupaci naší země a požadovala bezodkladný odchod všech okupantů. Jejich přítomnost vážně ničí práci našich lidí a ohrožuje věc socialismu.

V případě, že se tak nestane, navrhuje se zrušit naše členství v této organizaci.

Plně podporujeme stanoviska Svazu pracujících ve stavebním průmyslu a Ústřední rady odborů pokud hájí věc DUBČEKA, SVOBODY, ČERNÍKA a SMRKOVSKÉHO, věc svobody, socialismu a suverenity.

271 podpisů

Světové odborové federaci v Praze,
generálnímu tajemníku Luis Salliantovi

Ústřední rada československých odborů Vás v posledních dnech již několikrát žádala, abyste zaujal Vy osobně i sekretariát SOF rozhodné stanovisko a protestoval proti obsazení ČSSR vojsky pěti států Varšavské smlouvy, jejichž odborové ústředny jsou rovněž členy SOF.

Do dnešního dne jste neudělali nic. Jménem pěti a půl miliónu členů československého Revolučního odborového hnutí odsuzujeme tento postoj.

Je to tím zarážející, že sídlo SOF je v hlavním městě naší republiky, takže jste očitými svědky toho, co se děje v naší zemi. Je to nepochopitelné proto, že v minulých dnech již celá pokroková veřejnost, odborové organizace všech světadílů, většina odborových ústředen, které jsou členy SOF, ale i členské organizace jiných mezinárodních odborových ústředen vyjádřily plnou podporu spravedlivému boji československého lidu a na jeho podporu organizují stále ve větší míře různé solidární akce.

Vedení Ústřední rady odborů, ÚVOS ve jménu pěti a půl miliónu našich členů vyslovují ostrý protest proti Vašemu dosavadnímu

váhavému postoji a žádá, abyste Vy i sekretariát SOF zaujal okamžitě stanovisko.

27. srpna 1968

Vedení ÚRO a ÚVOS

V Praze dne 27. srpna 1968

Vládě Československé socialistické republiky,
Národnímu shromáždění ČSSR,
ústřednímu výboru KSČ
P r a h a

Komunisté i nestraníci v ministerstvu národohospodářského plánování, shromáždění na schůzi dne 27. srpna 1968 prohlašují, že by nebyla pro nás přijatelná taková dohoda, která by

1. legalizovala přítomnost okupačních vojsk na území Československé socialistické republiky;

2. znamenala omezení svobody slova a osobních svobod občanů Československé socialistické republiky včetně voleb ústavních činitelů a orgánů a stranických funkcionářů. Přitom neodmítáme zdrženlivost sdělovacích prostředků v otázkách týkajících se USSR, NDR, MLR, PLR a BLR;

3. jakýmkoliv způsobem zasahovala do našeho polednového vývoje ve vnitřní i zahraniční politice ČSSR;

4. znamenala neuznání výsledků jednání a voleb XIV. mimořádného sjezdu KSČ.

Spoléháme na Vás a na Vaše prohlášení, že žádná taková dohoda nebude přijata.

Jme toho názoru, že pro další vývoj socialismu u nás a ve světě JE LÉPE VYSTAVIT SE NÁSILÍ A ZACHOVAT SI ČEST A PŘÍZEŇ POKROKOVÉHO VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ NEŽ PŘIJMOUT POTUPNÉ PODMÍNKY OKUPANTŮ.

Závodní organizace KSČ
ministerstva národohospodářského
plánování

S o u d r u z i , v r a ť t e s e !

Ústřední výbor, vláda a Národní shromáždění vyzvali soudruhy, kteří jednají v Moskvě, aby přerušili jednání a vrátili se. Pokládáme tento požadavek za první a nejnaléhavější požadavek dne, ne-li této minuty a vteřiny.

Přesvědčeli jsme se o primitivitě, jakou byla okupace provedena. Víme, jakou primitivní psychologii používají ve své propagandě. Ale víme také, že jsou mistry v psychologickém nátlaku na jednotlivce. V osobním psychologickém nátlaku na lidi, kteří jsou členy stejné strany. Totiž, ani ne tak mistři, jako vytrvalci. A celým stalinismem si ověřili nejdůležitější poučku: Izolovat. Hermeticky uzavřít jakékoliv spojení, jakékoliv podněty zvenčí, jakoukoliv informaci.

Věříme soudruhům! Věříme, že znají mentalitu našeho lidu a vědí o co jde. Nejsme si ale jisti, jestli vědí, jak se strana jako celek k nepoznání, jakoby zázračným proutkem obrodila. Jak v sobě zmobilizovala všechny své nejlepší vlastnosti, které získala z nejsvětějších stránek historie její a historie našich národů. Soudruzi, naléhavě prosíme, vraťte se a přesvědčte se o situaci. Poznáte, že nemůžeme v suverenitě ustoupit ani o krok. Že jestliže přijmeme kompromis, pak to může být jen kompromis v mezích velkorysosti vůči poraženému. Kompromis jakkoli narušující naši suverenitu a polednovou cestu by byl nejen pro národ nepřijatelný, byla by to i zlá a nenapravitelná rána pro vedoucí úlohu strany. A zejména by to byl smrtící úder pro budoucnost mezinárodního komunistického hnutí. Nejde jen o Československo, jde o další životnost Marxových a Leninových myšlenek. Vy jste jejich prapor převzali, ne zdegenerovaná sovětská strana. Není to velikášství, je to reálná skutečnost. Ten prapor přebíráme, protože vlivem různých okolností ho převzít musíme.

Okolnosti nám ho vnucují. Není proto třeba mluvit o hrdosti, spíš bychom si mohli vzdychnout, že opět náš malý národ musí přinést jisté oběti, ale nedá se nic dělat. Zklamat nemůžeme, to si naše malé národy také na sebe nemohou vzít. Vyznačovali jsme se vždy tím, že jsme v pravý čas věděli co dělat.

Soudruzi, vraťte se! Achillovou patou každého vůdce je jeho spojení a myšlením a cítěním lidu. A až opět navážete jednání, pak za přítomnosti třetího. Aby byly k jednání normální podmínky. Doporučujeme Tita, má rovněž velkou důvěru národa.

(Svoboda, 27.8.1968.)

Myšlenky míru jsou silnější než tanky

Vojenská okupace přišla jako soumrak nad naší zemí. Ustal ži-

vet. Tím více však ožilo spojení mezi lidmi, vzájemné vztahy a pospolitost. Právě touto cestou jsem se dověděl o názoru holandského velmistra šachu J.H.Donnera, který byl náhodou v tuto dobu v Praze. Říkal: tak úžasnou věc jsem nikdy nezažil. Nejsilnější pozemní armáda světa si přibrala ještě čtyři další evropské armády; společně přepadly malou bezbrannou zem a vyvolaly strašný paradox. Na jedné straně stála děla všech ráží, tanky, kulomety, samopaly, a proti nim vyrukovaly do ulic děti, mládež, muži i ženy a začali malovat na papíry na zdi, i na cesty. Malovali domácí prasátka, ruské hvězdy, školáci rychle opakovali azbukou, přesto, že ještě mají prázdniny a pilně se cvičili, jak se píše "Idítě domoj", "Počemu vy k nám přišli"? atd. Kolikrát si vybrali kvůli rýmu i nějaké slovo neslušné, nechť jim to národ promine. Výsledek byl ohromující. V tomto světovém konfliktu, kde na jedné straně byla nepředstavitelná palebná síla, na druhé straně jen myšlenky vyjádřené azbukou, latinkou, obrázky a symboly -
x v í t ě z i l o t o druhé!

Zvítězily myšlenky a stalo se tak proto, že to byly myšlenky míru. Vidíte, jsou věci, které ani síla tanku nepřemůže.

Emil Zátopek

(Mladá fronta, 27.8.1968.)

Občane!

Je čas rozhodnutí!

Skončilo období, kdy nám okupace připadala jen jako hrůzný sen. Dostala konkrétní a ustálenou podobu vzrušených výzev rozhlasu, novin či plakátů. Podobu rozbitých budov a silnic, ale také hrůznou podobu, vyjádřenou nápisy na zdech: Sovětské automaty obsluhují rychle a bez front.

Je čas rozhodnutí. Každý z nás, občanů této země, se musí rozhodnout, čím se stane před tvářích svých blízkých, před tvářích národa.

Můžeš být čestným člověkem, či zrádcem, občane. Pamatuj, že zrada začíná drobnými ústupky nepříteli. A zradíš-li, pomáháš tomu, aby tvůj národ ztratil to nejcennější, co má. Svou svobodu a kulturu. Ztratí-li je, budou naše děti, zbavené lidskosti a manipulované cizími samozvanci, potlačovat svobodu jiných.

Můžeme a musíme zvítězit. Máme v čele čestné a statečné zástupce. Dokázali jsme vytvořit jednotnou organizaci odporu. Ne-

jsme sami. Naleptali jsme již velkopanskou nadutost nepřitele. Naše pravda jej ovlivňuje víc, než jeho lži ovlivňují nás.

Vydržíme-li, staneme se skutečnými tvůrci největšího okamžiku novodobých dějin našich národů. A to je hodně, věř mi, občane.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Jde o charakter a vývoj našich národů

v uplynulých třiceti letech jsme prodělali mnohé těžké chvíle, které zanechaly stopy na našem národním charakteru. Byla to hitlerovská okupace, která naše národy nesmírně ponížila, umožňovala, aby se uplatnily špatné charaktery a systematicky zbavovala naše národy jejich duchovních vůdců, kteří by měli vliv na rozvoj národa. Sotva se podařilo vlivy okupace překonat a vytvořit představy našeho socialismu, který by odpovídal charakteru našich národů i jejich novodobé historii, zasáhl do práce naší strany a celého našeho života velmi brutálním způsobem stalinismus. Vyžvořil - procesy a celým systémem byrokratické organizace - atmosféru strachu a existenčního ohrožení zvláště některých vrstev našich národů, vnutil nám své pravdy, z nichž mnohé se ukázaly jako falešné, a co víc, nutil celým mocenským systémem lidí, aby přijímali často falešné argumenty - jak to ostatně vidíme i dnes u sovětské propagandy, když chce před vlastními občany ospravedlnit brutální okupaci našeho svobodného socialistického státu jen proto, že chceme tvůrčí socialismus.

Vyžádalo si několik let usilovné práce mnoha komunistů a občanů tohoto státu, než se podařilo odstranit ve straně vedení, které bylo poplatné zahraničním direktivám a pro své pozice bylo ochotno zrazovat i vlastní národ a vnucovat mu postoje, které mu byly cizí jak v oblasti vnitřní politiky, tak i v oblasti ekonomiky, mezinárodní politiky ap. Jen to bylo předpokladem, abychom si začali vytvářet takové podmínky života, které by umožňovaly zdravý vývoj našich národů. Podařilo se to po lednu, i když s mnohými kompromisy - i s tím, že mnozí dogmatictí politici se dál drželi svých funkcí, i když jim národy vyslovily nedůvěru. Ale přece jsme překročili krok za krokem k vytváření toho, co jsme nazvali demokratickým socialismem, socialismem s lidskou tváří, jehož měřítkem by byl člověk a jeho šťastný život. Začalo ob-

dobí renesance našich národů, které v historii utvářely charakter našich lidí. Úcta k vědě a pravdě, smysl pro spravedlnost, demokratismus ve správě společnosti, uznání lidské osobnosti a jejího práva na vlastní vývoj a s tím spojený humanismus, láska ke svobodě a samostatnosti, rovnost lidí, to vše oživalo a začínalo blahodárně ovlivňovat život našich národů. Náš lid si začínal vytvářet takovou správu svých věcí, která by umožnila rozvoj jeho talentů a uplatnění jeho schopností i vědomostí, životních zkušeností k prospěchu celé naší společnosti.

Násilná okupace naší vlasti je úderem právě proti tomuto polednovému vývoji. Ukázalo se však, že dobré vlastnosti našich národů nezlomila, nýbrž naopak vyburcovala. Celý svět dnes naše národy obdivuje. Zavazuje nás to k tomu, abychom nepřistoupili na nic, co by toto probuzení našich národů ohrozilo, co by nám vzalo důvěru ve vlastní morální a intelektuální kvality našich lidí a vůli v tomto vývoji pokračovat. Naše národy se proto nemohou zříci životadárných pramenů, z nichž tvoří svoji historii. Okupant jim může dočasně leccos vnutit, ale žádný poctivý Čech a Slovák nic takového dobrovolně nemůže přijmout a uznat.

V tom je naše pozice pevná a nemůže v ní být kompromisu. Naším východiskem musí být nadále v plném rozsahu neokleštěný akční program KSČ a program vlády naší socialistické republiky. Takové je naše stanovisko ve chvíli, kdy se uvažuje o tom, k čemu povedou rozhovory v Moskvě. Domníváme se, že každý poctivý politik v našem státě si to uvědomí a bude podle toho jednat. Jinak by se dostal do těžkého rozporu s vlastním lidem.

Mohu říci, že nové vedení strany si to plně uvědomuje. Uvědomuje si, že komunistická strana a komunisté jsou povinni vyjadřovat mínění i zájem vlastního lidu a usilovně za ně bojovat. V těchto dnech to projevují velmi konkrétními činy. Neustoupí od toho ani v budoucnosti, protože jen to může být základem důvěry lidu ke komunistům.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Krev dětí tekla

Stalo se na Cyrilometodějském náměstí v Karlíně. Obrněný transportér sovětských okupačních vojsk se blížil k domu, na němž asi patnáctiletý hoch maloval azbukou nejobvyklejší nápis těchto dnů: Liditě domoj! Kulometčik na voze obrátil zbraň proti chlapci. Spa-

třila to žena s kočárkem a v bláhové naději, že okupant bude mít aspoň trochu citu, uchopila své půlroční dělátko a postavila se k chlapci. Okupant však jedinou dávkou zavraždil všechny tři.

(Lidová demokracie, IX. zvláštní vydání, Praha, 27.8.1968.)

Fajnová čtvrť

Šestý obvod Prahy býval v mírových dobách nazýván fajnovou čtvrtí. Dejvice, Střešovice, Břevnov, Liboc. Žádné továrny s popílkem a kouřem, jen parky, široké třídy, vily v zahradách, moderní domy. Bydlí tu hodně úředníků. Je zde sídlo četných velvyslanectví, ministerstva národní obrany, generálního štábu, několika výzkumných ústavů a důležitých institucí. V posledních dnech i sídlo největšího počtu okupačních vojsk, měříme-li průměrem ostatních pražských obvodů. Ztěžují dopravu, zásobování, život čtvrti.

V sobotu skládali nováčkové vojenského útvaru v Ruzyni, obklopení okupanty, vojenskou přísahu. Dvě roty pochodovaly před velitelem útvaru, zněla československá hymna. Ze staré přísahy byla vynechána jediná věta - o přátelství se SSSR. Slavnosti byli přítomni rodiče nováčků, delegáti mimořádného XIV. sjezdu KSČ, obvodního výboru strany a ONV.

Bilance obětí okupace šestého obvodu Prahy v pondělí 27.8. v poledne: 1 mrtvý, 1 těžce raněný, 2 lehce ranění. Pohřeb Milana Kadlece se konal za účasti četných delegací ze závodů a společenských organizací v úterý ve 14 hodin.

První den okupace zahájila mládež podpisovou akcí k prohlášení ONV Prahy 6. Toto prohlášení se staví za naše legální orgány a požaduje okamžitý odchod okupačních vojsk. Hned první den je podepsalo 16 000 občanů.

Obvodní výbor KSČ pracuje v plné legalitě. Denně zasedá plenum, rozšířené o členy obvodní kontrolní a revizní komise a předsedy celezávodních výborů strany. Všechny stranické organizace obvodu vyjádřily souhlas se závěry XIV. sjezdu KSČ a usnesením nového ústředního výboru. Do strany vstoupilo během šesti dnů několik desítek nových členů. V hotelu Transit sesadili komunisté předsedu své organizace, protože si vzal v pohnutých dnech dovolenou a nechoval se tak, jak se na člena strany patří. Okamžitě vstoupilo do této organizace 15 nových členů. Mezi dalšími v těch

to dnech přijatými členy je učitelka mateřské školy Jana Kotheřová, pracovnice zahraničního obchodu A. Tachezyová a sazeč R. Čech.

Na sekretariát OV KSČ přicházejí denně občané, nabízejí finanční dary na obnovu města a svou pomoc. Tajemník obvodního výboru strany říká: "Pracujeme legálně. Jsme však připraveni zajistit stranickou práci za všech podmínek. Stížnost máme jedinou: Je špatná kolportáž tisku. Rozhazuje se po ulicích, my jej potřebujeme dostat do závodů".

Okupanti zabavili zbraně Lidových milicí na letišti a na Vysoké stranické škole. Zřejmě i tam bylo podle nich sídlo kontrarevoluce.

Na obvodě Praha 6 pracovaly v sobotu a v neděli všechny závody. Pouze na letišti není možný normální provoz. Pracuje se tam aspoň na konzervaci strojů. Letiště je okupované, ale na 1000 zaměstnanců odhlasovalo rezoluci za svobodu, Dubčeka a Svobodu. Vědečtí pracovníci a další zaměstnanci výzkumných ústavů přišli nabídnout svou pomoc na ONV a OV KSČ. Pomáhají při rozvozu potravin a v úterý jich odšlo 400 na chmelovou brigádu.

Na OV KSČ se přihlásili šoféři, údržbáři, uklízečky a další, kteří pracovali ve službách sovětského velvyslanectví. Žádali o náhradní zaměstnání, neboť tam již nechtějí být. Byla jim opatřena jiná práce.

Ani jeden z příslušníků VB nezradil. Svoji pomoc nabízejí legálním orgánům i příslušníci StB, nyní mimo službu. Zrádce mají na obvodě pouze dva - dělají hlasatele okupantské televize. Jedním z nich je Miloš Hladík, bývalý tajemník MV KSČ pro ideologickou práci.

Zásobování funguje. Jsou otevřeny všechny jesle, mateřské školy a družiny. V družinách se vyvažuje. ONV zajistil péči o osamocené a přestárlé, nemocné občany. Starají se o ně členové občanských výborů, nakupují, uklízejí a vaří jim.

Pionýři na Petřínách organizovali v úterý sběr starého papíru. Na svoji výzvu občanům napsali, že to je na pomoc tiskárnám. Takhle žije v těchto dnech obvod, nazývaný fajnový.

(Politika, 3, 27.8.1968.)

Jakou měl Brežněv informaci?

Okupaci naší země muselo nezbytně předcházet dlouhé období, v němž sovětské vedení shromažďovalo informace. Ty mohly být několikerého druhu, ale nejzávažnější z nich byly dvojí povahy. Jednak agenturní, získávané agenty sovětské špionážní služby v Československu, jednak politické, které zpracovávali pracovníci sovětského velvyslanectví v Praze.

Jak se zdá, špionážní síť u nás zkrachovala a o úrovni práce sovětských diplomatů v Praze svědčí její výsledky. Když se Brežněv rozhodl k intervenci v Československu (a rozhodnutí mu zajisté schválili pánové Ulbricht, Gomulka, Kádár a Živkov), musel přece na základě nějakých informací počítat s tím, že najde ihned lidi, kteří se prohlásí za nové čs. vedení, že alespoň část obyvatelstva přivítá sovětské okupanty, že složky čs. bezpečnosti zneškodní ihned sdělovací prostředky a hromadným zatýkáním zstraší obyvatelstvo.

Nevyšlo mu ani jedno. Svědčí to o zdravém morálním a vlasteneckém jádru našich lidí, ale mnoho to říká o špatné úrovni informátorů sovětského vedení.

A objektivní informace je základem správného rozhodnutí. O tom se snad přesvědčil i Brežněv, jako se o tom přesvědčují i jeho vojáci, kteří bloudí v kolonách našimi městy bez rozcestníků. Budí alespoň v jednom čest sovětské armádě - na okupaci země je moc mizerně připravena.

Měl by z toho Brežněv a jeho druzi v politbyru vyvodit závěry. Alespoň dva. Rozpustit svou špionážní síť v Československu a raději číst svobodný čs. tisk. A vyměnit své diplomaty v Praze. Temhle už u nás stejně nikdo ruku nepodá.

(Politika, 3, 27.8.1968.)

Střepy, které se těžko slepí

Málokdy je tak výstižné přirovnání k slonům v porculánu jako v těchto chvílích. Bylo rozšlapáno mnoho vzácného a v mnoha případech nenahraditelného porculánu: v tom se shodují světoví komentátoři, kteří rozebírají invazi do naší republiky. Pokrokoví lidé ve světě zatínají pěsti nad nesmyslností vpádu, který může v očích tolika miliónů pošpinit myšlenku socialismu.

Některé závěry komentátorů:

Těžkou ránu pod pás dostaly snahy o evropské sblížení zemí s různým společenským zřízením. Italové, Angličané, NSR, ba i Dánové volají po zesílení NATO.

Soudržnost komunistického hnutí byla otřesena, myšlenky hnutí byly zdiskreditovány. "Je to hrozná chyba", napsal včera v *Humanité* šéfredaktor Andrieu.

Na důvěru národů v možnost harmonie a na obecnou úctu k mezinárodnímu právu byl spáchán atentát.

SSSR ztratil mnoho, mnoho přátel tím, že bez skrupulí vpádl do malé země. V podílnických zemích se zpytuje svědomí a hlásí se výčitky.

Obáváme se, že takové škody opravdu nestály za "otcovský zásah v rodině".

A nyní některé z nesčetných protestních akcí a aktdů:

V Londýně včera zasedaly - od roku 1956 poprvé mimořádně - obě britské sněmovny a ostře odmítly okupaci ČSSR. Síněmi Westminsteru zněla hněvivá slova vůdců všech politických stran.

Italský prezident Saragat svolal parlament k zasedání o vpádu do ČSSR na *pozitíř* dopoledne. Bude to poprvé po válce, kdy se poslanci sejdou v době prázdnin. V Římě, v rudé Emilii a Romagni stíná jedna protestní akce druhou.

V Rakousku proběhla dnes před polednem generální stávka na obranu naší svobody. Včera zastavily práci továrny ve Francii. Holanďané se vyjádřili dnes po poledni dvěma minutami národního ticha.

Francouzská KS vydala již třetí výzvu, aby Sovětský svaz stáhl svá vojska, a vyslovila obdiv důstojnosti Čechů a Slováků postižených trpkou zradou.

(Večerní Praha, 27.8.1968.)

Okupovaná Praha

Rozstřílená. S obětmi na životech. S děly namířenými na lidi, na budovy. Ale nejen taková. Sedm dní už trvá okupace. A přesto je naše město nadále nepokořené. Polepené plakáty, které hovoří jedinou řečí: jděte domů, okupanti! Nikdo vás sem nezval. A šipky, které ukazují: Moskva - 1 800 km.

Ale zatím je město stále okupované, i když se okupanti dnes

stáhli z centra města. Lidé, kteří procházejí kolem Národního muzea, Vinohradskou třídou zatínají pěsti. Protože pražané milují své město. A přísahají si: To vám nikdy nezapomeneme. Ještě naše děti budou slyšet o jednom srpnovém ránu, kdy se na ulicích objevily vaše tanky, budeme jim vyprávět o věrolomnosti a zradě našich přátel.

Ne, nebojte se, nezapomínáme ani na rok 1945, kdy sovětská vojska nám přinesla svobodu. Jsme spravedliví a spravedlivě hodnotíme činy.

Praha okupovaná. Naše město, které se nepodařilo, tak jako lid celé naší země, srazit na kolena. My jsme pány ve svém domě, ve svém městě. A tady u nás vy nemáte co dělat!

ODEJDETE!

(Pražské noviny, vydavatelství Nové Prahy.)

Co by tomu řekl Lenin

Stalo se to ve středu města. Nejdříve hřmot vrtulníku, pak sprška letáků. Ne, nejsou to letáky, ale něco většího - noviny, tištěné azbukou. Moskevská Pravda. List, který lidé dříve čítali s tužkou v ruce a z níž se i učili ruštině. Dnes je to Pravda, písíci o nás soustavně lži. V nedělním vydání opět stojí, že "kontrarevoluce v ČSSR je stále drzejší..."

Je to otrěsné. Ti naši drobní, poctiví a hrdí lidé, milující svou republiku, železničáři, prodavačky, tramvajáci, dělníci, spěchající do fabrik ulicemi, kde dnes čeká zákeřná smrt, řidiči, rozvážející v nebezpečných nočních a ranních hodinách mléko, naše inteligence - to je u Pravdy kontrarevoluce? Tak daleko jste došli, pracovníci Pravdy, že přesto, co museli v Praze vidět vaši korespondenti, nepřestáváte urážet naše poctivé lidi? A přitom obelháváte přes 200 miliónů důvěřivých sovětských lidí?

Shora se snášejí výtisky Pravdy, žel, dnes plné lží o Československu. Jak se pak divit tomu, co následuje: lidé ji chytají, snášejí na hromádku a zapalují, jiní s odporem trhají. Tam až jste tedy doveli někdejší nádhernou popularitu Pravdy, založené Leninem! Tak hluboko jste jí dali klesnout tím, že zneužíváte jejich stránek k ospravedlnění okupace a střelby do nevinných, bezbranných lidí? Lenin se musí, jak říká úsloví, obracet v hrobě.

Vám to však, pracovníci Pravdy, zřejmě nebude vadit, abyste zítra nepřinesli další zprávu. Bude v ní asi: "Kontrarevolucionáři v Praze spalují leninskou Pravdu!"

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

Jiří Lukáš v nové funkci

Mnoho lidí v těchto dnech ztratilo svou tvář. Někteří ji skrývají. Za obrázky z Plickovy knihy o Praze se skrývá hlasatel okupantské televize Jiří Lukáš, šéfredaktor časopisu Praha-Moskva, bývalý pracovník ÚV KSČ u A. Novotného, a bývalý zástupce šéfredaktora Květů, těsný spolupracovník sovětské agentury APN. Měl by ještě změnit své jméno, nejen skrývat svou tvář. Místo Lukáš by mu slušelo Jidáš, jak uvádí Rudé právo.

Lukáš je typickým kariéristou Novotného režimu, kterému vždy bezcharakterně sloužil a potlačoval vše pokrokové. Byl nakonec odstraněn pro vážné morální přestupky, protože jeho pozice i v aparátu Novotného se tak stala neudržitelnou. Aby však mohl dál hýřít po barech a opíjet se, dostal hezké místo - zástupce šéfredaktora Květů, když předtím byli pokrokoví redaktori této stranické redakce v několika postupných vlnách tvrdě likvidováni.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Bez kolaborantů jsou vyřízení

Žádný okupant nemůže nadlouho existovat bez kolaborantů. Proto k základním strategickým cílům našich dnešních okupantů od počátku patřilo vytvoření kolaborantských orgánů a institucí. Jedině jejich prostřednictvím může dostat okupantský režim "legální" fasádu.

Tento strategický plán nevyšel. Ani po šesti dnech okupace nemohou nikým nezvaní přivandrovalci předložit světu žádnou "protektorátní" vládu či jakoukoli jinou kolaborantskou instituci. A to je pro ně nepochybně největší otrěs. Bez kolaborantů jsou vyřízení.

Nedělejme si však iluze o tom, že by u nás nebyli lidé ochotní k té nejhorší zradě našich národů - ke kolaboraci. To jenom ta úžasná spontánní jednota, obrovská aktivita naprosté většiny národa, neskrývané opovržení a nenávisť zatím zdržují rozhodnutí

těch, kteří vlastně už dávno zradili ve svých myšlenkách. Ne-
nechme proto nikoho na pochybách, že KOLABORACE S OKUPANTY JE
TOU NEJ HORŠÍ ZRADOU, NEJTĚŽŠÍM ZLOČINEM PROTI REPUBLICE, kte-
rý také podle zákonů této republiky bude spravedlivě souzen a
stíhán nejtěžšími tresty.

S kolaboranty nebudou mít národy naší republiky nejmenší sli-
tování.

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

Jarmila Glazarová

Ani v nejtěžším nefantastičtějším snu...

V TĚCHTO DNECH, když často zachytím vysílání sovětského roz-
hlasu, když poslouchám v úžasu ty fantastické, nesmyslné, i pro-
stoduché lži, musím vzpomínat na dobu své práce v moskevském
rozhlase. Vidím předsíní studia, kde jsem čekávala na střídání
s hlasatelem rakouským, vidím mikrofony, k nimž jsem usedala noc
co noc, abych pronesla první větu relace: Moskva hovoří, hovoří
Moskva. Tam totiž je začátek mé úcty k SSSR. Tam jsem podávala
zprávy o tom, jak vstává z trosek Sovětský svaz, zničený okupan-
ty, jak hrdinsky a obětavě v nejtěžších podmínkách pracuje sovět-
ský lid, vyčerpaný, ožebračený, vykrvácený a plný bolestných ran.

A poznala jsem Leningrad s pamětí ještě docela čerstvou na
hrůzy blokády a hladomor. Chodívala jsem po krásných nábřežích a
ještě po třech, po čtyřech letech jsem četla a dotýkala se dla-
němi černých nápisů, které nesmyly deště a nerozpustily mlhy a
sněhy severských zim. Směřť nemeckim zachvatčikam! Četla jsem
Šolochova a jeho Školu nenávisti. Žhavé, zvilé, žulové nenávisti
k zachvatčikam, k okupantům.

Psala jsem knihu Leningrad, a chtěla jsem, aby to byla bible
statečného, čestného a zoufalého hrdinství, vlastenectví, najlep-
ších lidských vlastností sovětského člověka.

DVACET ROKŮ JSEM PRACOVALA pro přátelství se Sovětským svazem,
pracovala s čistým a přesvědčeným srdcem, a ta práce se dařila,
protože jsem pro ni hořela i zapalovala. Jistě dnes ženy v Chomu-
tově myslí na naši besedu, na moji poslední besedu na toto téma,
na dvě sovětské profesorky, které se jí zúčastnily, na vroucnost,
lásku, a nadšené přátelství, které naplnilo ten vyzdobený sál.

Vzpomínám, jak jsem stála u kolébky fakulty českého jazyka

na moskevské universitě, na spolupráci s profesorem Bogatyrovem
a jeho prvním česko-ruském slovníku. S jakými pocity asi opouštěl
nyní prof. Bogatyrov, po čtyřicet roků náš oddaný přítel, světo-
vý kongres slavistů v Praze? Ten může dosvědčit, že nebyly zmat-
ky a nebyla kontrarevoluce v naší zemi.

Před málo dny jsem stála v Treptově u Berlína před velkole-
pou sochou rudoarmejce s obrovským mečem v jedné a dítětem na
druhé ruce. Monumentální a podmaňující symbol síly a něhy, vítě-
ze a ochránce. Kolik tam bylo lidí v ten vlahý letní den! Kolik
jich oněmělo pod zdrcující silou dojmu, vzpomínek, vděčnosti.
Stáli tam lidé všech možných národností, mlčeli, plakali, a člo-
věk tam stál a díval se na hrdinu a dítě, ochoten ke každé obě-
ti, ke každému důkazu, ke každé povinnosti.

KDE JSME SE NADÁLI, že za pár dní ten voják s mečem přijde
k nám. A že se na něho budeme dívat uražení a poníženi, s bolest-
ným, a nevěřícím úžasem, že se jeho meče budeme bát i my, i dě-
ti, takové, jaké tam držel v náručí, a on že bude do nás i do
těch dětí střílet, ne vítěz, ne hrdina, ale okupant - zachvatčik,
přesně to, co se učil nenávidět a trestat nelítostně a s krutou
spravedlností.

V těchto dnech denně potkávám v lese ruskou paní, vlídnou a
laskavou maminku, která tady má provdanou dceru. "Jak krásná ze-
mě, jak vlídná, tolik zahrad a květín. A jaká péče o hroby na-
šich synů." - A já si vzpomínám namátkou na hřbitov šesti tisíc
sovětských padlých na opavském hřbitově. Armáda okupantů prošla
už Severomoravským krajem. Snad si povšimli té láskyplné péče.
Nevědí, že naše děti mají ten hřbitov v posloupné péči, že tam
každoročně vzplane o Štědrém večeru celý les vánočních stromků.
A je to k víře, že během dne, během soudné hodiny se k týmž uni-
formám obracíme zády? Že nám třeba krvácí srdce, ale vody nepo-
dáme? A že se sovětský voják dívá na náš hrozný žal a hněv a ne-
chápe pranic, protože i on byl oklamán? Propaganda je zřejmě tak
všemocná, tak před ní není úniku v těchto režimech, a vytváří ta-
kové nepřekročitelné propasti, že v několika málo dnech se přes
ně nedaří sklenout žádný most.

A JE TO K VÍŘE pro mne osobně, že píši tyto řádky, plné nář-
ku, zklamání a nezhojitelné lítosti? Když v květnu roku 1945 vy-
šlo první číslo Rudého práva, nažloutlý list narychlo vytištěný,
byly tam články dvou spisovatelek: Marie Fujanové a můj.

Byl by člověk v nejčernějším nejfatastičtějším snu mohl předvídat, že po 23 letech budou psát do těchto okupanty těžce zkoušeného Rudého práva vyznání svého žalu a rozčarování, které tak nesnesitelně bolí na prahu stáří a na troskách věrné, oddané a láskyplné práce?

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

Jan Drda

Nezkřivte jim ani vlas, nedejte jim ani kapku vody

Pero se mi chvěje v ruce, hlas se mi zadržává. Pětadvacet let jsem učil své děti, aby milovaly Sovětský svaz, aby v Moskvě viděly hvězdu naší jistoty, ručitele naší národní a státní nezávislosti. Teď je to všechno v troskách. Tytéž tváře, tytéž uniformy, které viděly na obrázcích z nezapomenutelných májových dnů, které jsem je učil ctít, jako tváře našich osvoboditelů, vidí teď mé děti vlastním očima v strašných souvislostech. Vidí je prolévat českou krev, střílet do našich národních památníků, jsou svědky toho, s jak bezpříkladným cynismem unesli neznámo kam A. Dubčeka a O. Černíka - představitele naší suverenity - počet zločinů, k nimž v těchto dnech došlo v pražských ulicích, volá do nebe.

Lžou světu, že prý jsme je zavolali na pomoc, přitom nejsou s to uvést jedno jediné jméno; lžou, že chrání Prahu, ale přitom ji ničí, pásy i kanóny tanků; lžou, že nám nesou bratrskou pomoc, ale přitom český národ nestoudně a nesrozumitelně terorizují. Bojují prý za komunismus - proti českým a slovenským komunistům, usilujícím očistit štít strany. Způsobili, že se v nás zrodilo něro strašného: nenávisť k této prolihanosti a nestoudnosti, palčivý pocit urážky, nehasitelný plamen hněvu. Ale taky něco krásného: hrdost na svůj vlastní lid, všelidová neoblomná jednota, odhodlání vzdorovat až do konce, neustoupit, nepoddat se, nekleknout před okupanty, nepřijmout žádný kompromis! Naši mravní převahu vidí celý svět, snad ji dokonce vidí i mnozí z těch prostých Ivanů a Serjožů, kteří před námi klopí oči na pražských ulicích. Marná sláva, molodci, ať jste osobně sebevíc dobrosrdeční: přišli jste jako okupanti, přišli jste jako noční lupiči, poskvrnili jste naši rodnou zem, naše děti se vás učí a naučí nenávidět, i když my jsme je učili milovat vaše ot-

ce. A my, tátové, se na to díváme v hanbě a bezmoci, ale ne se zlomeným charakterem. Přežijeme tu ránu, překousáme tu hanbu zrady a podlosti; ale přičtete to svému "načalstvu" a sami sobě, jestliže ze svých srdcí vyvrhneme a vyrveme slova "láska" a "družba". Jste bezectní okupanti a měl stokrát pravdu ten, kdo napsal na pražské zdi: "Nezkřivte jim ani vlas, nepodejte ani kapku vody!"

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

S t r a c h

Viděl jsem v očích okupantských vojáků strach. Hlíдали jednoho starého vrátného v průchodu do veliké garáže. Byli to jistě slušní mladí lidé, jistě si ještě před týdnem nepomysleli, že by mohli někoho zastřelit - a přece kousek od místa, kde stáli, padli naši první mrtví. Ten strach, který měli vojáci v očích, byl zvláštního druhu. Ano, každý strach je vlastně stavem, kdy se člověk cítí být bez pomoci. Jenže strach člověka, který má v ruce samopal a za zády skoro milión svých vojáků, svých tanků, obojživelníků a letadel, který je příslušníkem po zuby ozbrojené nejpočetnější armády světa, tento strach je opravdu otřesný. Tito vojáci, tito lidé jsou vlastně bez pomoci - nemají ve svém vlastním, osobním kulturním povědomí nic, co by jim umožnilo pochopit naše občany, kteří se k nim obracejí zády. Tito vojáci se ocitli v situaci ruského izvoščika Váni, o kterém píše A.P.Čechov v jedné své povídce. Vánovi se náhodou dostane do ruky překlad Tří mušketýrů, Vána knihu přečte, kroutí hlavou a říká: ničeho nechápu, jacísi cizozemci ... jde a upíjí se k smrti.

Ruští vládcové, kteří poručili těmto mladým chlapcům vtrhnout do malé země uprostřed Evropy, uvrhli svoje vojáky zpátky do starého traumatu ruských dějin. Ruské dějiny jsou charakterizovány v podstatné míře splýváním, slučováním věcí "císařových a božích", moci světské ideologie, státu a církve, strany a vlády, prostě tím, co se označuje slovem ceasaropapismus. Ruské dějiny jsou ovšem také dějinami odporu proti této caesaropapistické tradici, neboť nejlepší mozky Ruska si vždy uvědomovaly, že caesaropapistický model života zbavuje člověka toho nejpodstatnějšího - tvořivosti, že jej vrhá do úděsné pasivity a že tato úděsná pasivita vede k neuctě před sebou samým, vede k otrockos-

ti. Duchovní i vnější svět člověka vydaného této otrockosti je neprodyšně sešněrován a dá se v něm žít pouze a jedině za předpokladu, že taková neprodyšnost je svatá v pravém smyslu slova svatý. Car prohlásí, že roucho na ikonách všech světců bude malováno zlatě, vzepřít se tomu znamená ne jenom požadovat jinou malířskou techniku, nýbrž i otrávit mocí carovou. K tvrzení, že tráva je zelená (prohlásil-li jí některý orgán za modrou), je zapotřebí Koperníkovy odvahy, neboť to znamená stát se svobodným člověkem tvář v tvář mašinérii hrozící světové velmoci. Má tuhle odvahu vojáček, který stojí ve vratech garáže? Asi sotva. Avšak ruští vládcové, kteří mu připravili toto trauma, jsou lapeni svou vlastní lstí. Vždyť tam, kde vládne tak hluboké pohrdání vlastním národem, jemuž jeho TASS smí namlouvat ty nejtasemnicovatější goebelsovštiny, tam, kde si myslí, že pocarštěný marxismus umožňuje nějaké analýzy skutečnosti, tam nakonec Váňa praští knihou Tři mušketýři do kouta a odchází pít, aby zahnal strach.

Ne, nemyslete si, že bych tento strach podceňoval. Právě nejhorší zločiny, nejkrutější zrady vznikly ze strachu. I to, co prožíváme, čeho se na nás dopustili, je zločin ze strachu. Báli se nás. Bojí se nás. Protože jsme i před hlavními jejich miliónové armády svobodní lidé.

(Sešity, zvláštní vydání, 27.8.1968.)

Ideologie přesily

Člověku se nechce věřit vlastním uším, poslouchá-li v těchto tragických dnech argumenty sovětské propagandy. Údiv, který v nás sovětský tisk vyvolával již od jara, byl dlouho provázen pochybnostmi o informovanosti sovětského vedení. Dnes víme, že tyto pochybnosti nebyly na místě. Dnes jsme už jen rozhořčení a šokováni cynismem, s nímž tato propaganda osekává objektivní pravdu, aby se vešla do předepsané, primitivní šablony.

Vulgárnost této argumentace je přímo úměrná vulgarizaci myšlenek - jazyk i mozek jsou v naprosté jednotě a není jen věcí československé optiky, jestliže konstatují, že ideologové KSSS přestali rozumět řeči světového dělnického hnutí a tím i drtivě většině komunistických stran. Mumifikovaný marx-leninismus oficiální sovětské ideologie není dnes ničím jiným než poslušným

vykonavatelem velmocenských zájmů: udržet status quo. Jde o - v historii známé - spojení "církve" se státem, kde ideje zkamení v podpěry nesnášenlivé moci.

Dokladem toho jsou v posledních dnech útoky na XIV. sjezd KSČ. Nemá smysl zabývat se vyslovenými nepravdami a překrucováními. Je dostatečně známo, že delegáti tohoto sjezdu byli demokraticky navrženi v základních organizacích a potom zvoleni na řádných zasedáních okresních a krajských konferencí. Je známo, že byli zvoleni lidé, kteří se distancovali od chyb, které KSČ v uplynulých dvaceti letech pod tuhým vedením Moskvy napáchala, a které ani dnes sovětská propaganda nemůže zapírat.

Je také známo, že delegáti XIV. sjezdu zvolili na přední místa nového ÚV především Alexandra Dubčeka společně s těmi z jeho nejbližších spolupracovníků, kterým se nakonec podařilo prestiž KSČ, zostuzenou a ležící v prachu, vyzdvihnout tak vysoko - jak v Československu nikdy nestála. Důvěra ve vedení KSČ, soudruha Dubčeka a ostatní, jednota všech vrstev národa umožnila něco, co by se jinak nikdy nemohlo podařit: uskutečnění sjezdu o polovinu měsíce dříve a nadto za velmi těžkých podmínek. Okupační vojska se snažila zabránit konání sjezdu - internovala soudruha Dubčeka a mnoho dalších. Nebýt dělníků v továrnách, Lidových milicích a soustředěné pomoci prostých občanů - členů i nečlenů strany - bylo by se okupantům podařilo to, proč vůbec do ČSSR přišli - zabránit konzolidované straně vykročit s jistotou k uskutečňování socialismu lidské tváře, k němuž vzhlíží člověk v druhé polovině dvacátého století - ať je občanem kteréhokoliv státu - s nadějí.

Neobstojí ani průhledná argumentace sovětských koniašů, že XIV. sjezd probíhal v neregulérních podmínkách - tajně. Stačí listovat dějinami VKSb (i v jejich oficiálně deformované interpretaci), abychom našli četné doklady o tom, že strana se musí v zájmu své akceschopnosti přizpůsobovat objektivním podmínkám. Činila tak i sovětská strana a mnohé její sjezdy v historii dělnického hnutí v Rusku by bylo možno nazvat neregulérními mnohem spíš než legální, demokraticky připravený XIV. sjezd KSČ.

Proč se však stal XIV. sjezd KSČ terčem propagandistické kamonády sovětských ideologů? Pod hlavními okupačními tanky to poznáváme již neomylně. KSSS smísila ideologii strany s velmocenskou politikou státních orgánů. Pro ni není rovnosti mezi komu-

nistickými stranami stejně jako pro ni není rovnosti mezi velmocí a jejími satelity. KSSSneuznává již na dvacátém a dvaadvacátém sjezdu závazně deklarované právo suverenity komunistických stran malých jako velkých. Ideologové neostalinismu považují i nadále za své právo rozhodovat s konečnou platností o vývoji všech komunistických a dělnických stran. Myšlení a cítění lidu, jež je zdrojem tvůrčího vývoje socialismu, je pro ideology samoděržaví pouhým objektem manipulace. Výsledkem tohoto anachronismu v myšlení oficiálních sovětských ideologů a vůdců je ono tragické nepochopení, jež vedlo rozhodující avantgardy dělnického hnutí - komunistické strany nejen v ČSSR, ale v celém světě - tak jednotně k odsouzení okupaci Československa.

Mezinárodní vztahy - politika státu - vždy byla a bude politikou kompromisů. Jinak to snad ani nejde. Myšlenky a ideály lidstva a především vědecké myšlení marxisticko-leninských stran se však nemůže pohybovat kupředu samospádem kompromisů, ale jen a jen obtížnou cestou poznávání. Okupace Československa poskytla celému světu příležitost poznat - že lid, jehož tužby a ideály jsou ideály socialismu, je jediným tvůrcem ideologie a jediným suverénem své politiky.

(Svět práce, zvláštní vydání, 27.8.1968.)

Sloupek Švejka Josefa

"Technika, paní Müllerová, to je vohromný požehnání pro lidstvo," pravil Josef Švejk, nepřestává si masírovat nohy. "Tak se podívejte - rádio. Proběhal jsem dnešního dne celou Prahu a teď si pustím rádio Vltava a zjišťuju, že to má běhání bylo zcela zbytečný, jelikož jsem vopominul v Praze to nejpodstatnější. Teprve v tom rádiu Vltava jsem se na základě věrohodných zpráv z Moskvy dověděl, a to cityruju doslova, paní Müllerová, že je u nás často možno viděti, jak vojáci a důstojníci spojeneckých vojsk přátelsky besedují s obyvatelstvem, odpovídají na nesčetné otázky, pomáhají správně hodnotit politickou situaci a objasnit ušlechtilé cíle, které plní jejich vojska. Tak to povídali, paní Müllerová, a já vám řeknu, že nemít ruce voď mazání, tak si musím utřít z vočí slsy dojetí, jak mi je blízkej ten jejich jazyk."

" A hlásili taky, milostpane", přitakala paní Müllerová, "že na-

šli v ministerstvu pana Borůvky tajnej sklad zbraní!"

"Tak to je, paní Müllerová, další doklad pro to, co vám tu vysvětluju: Marná sláva, jasnozřivá informace, to je pro každého poklad. Vo tom, že byl v ministerstvu zemědělstva odhalen sklad zbraní psaly moskevský noviny v sobotu a taky ho tam statečný okupační jednotky v nečěli našly. Voni vlastně daly jenom tý moskevský Pravdě zapravdu. To jsem znal jednoho domovního důvěrníka Vaněčka v Nuslích, který měl ve společné péči všechno obyvatelstvo domu a ten někde slyšel, že všichni inteligenti mají křivou držku. Tak si v noci počkal na jednoho vedoucího Pramene a když se vrátil domů, povídal, že je to pravda, že má taky držku nakřivo. A navíc mu chyběj dva zuby."

"A pak Hájek z ministerstva zahraničí, milostpane, je zase na útěku," zašeptala paní Müllerová.

"Tak, tak, paní Müllerová," pravil Josef Švej, zvedl na okamžik své vážné oči ke své bytné a pak se soustředil na masáž druhé nohy. "Ten pak Hájek je ztracenej talent jak je jasnozřivej. Představte si, paní Müllerová, že byl na tom útěku u jugoslávského moře už několik dní předtím, než se náhle spojenecký vojska vodhodlala u nás rozdrtit kontrarevoluci, kdyby jí měla vydupat ze země. A teď ke všemu pan Hájek utíká ještě za moře do Ameriky do Organizace spojených národů, což je u ministra zahraničních záležitostí vopravdu neslyšáno."

Paní Müllerová, podpírajíc se o násadu smetáku, sledovala vděčně vývody Josefa Švejka a jen kuse zasahovala do rozpravy.

"A představějí si, milostpane, jak ty rozzuřený protistranický živly v redakci Rudého práva chytily pana Švestku, takže ho musely vysvobodit ze zajetí sovětský vojska!"

Josef Švejk si už zavazoval tkaničky podvlékaček a shrnoval nohavice. Paní Müllerová mu podržela kabát a on se chopil své fajfky.

"Já teď jdu, paní Müllerová, na chvíli ke Kalichu. Doufám, že tam nebude starej Bretšnajdr, že už si ho někdo přišel taky vosvobodit."

(Svět práce, 27.8.1968, zvláštní vydání.)

14.35 hod. Zpráva čs. rozhlasu o dopolední schůzi vlády na Pražském hradě, kterou řídil O. Černík a na niž přišel prezident Svoboda. Vláda projednala informaci o jednáních čs. vládních a stranických představitelů v Moskvě. Vláda bude v zasedání pokračovat odpoledne. Na této schůzi budou předloženy návrhy k obnově výroby, dopravy a k zajištění klidu a pořádku. Vláda se obrací k obyvatelstvu a hlavně k pražanům, aby zamezili zivelným akcím a rozvahou a klidem podpořili cestu ke konzolidaci na celém území ČSSR. Vláda oznámila, že dnes promluví ss. Svoboda a Dubček, zítra ss. Černík a Smrkovský.

14.40 hod. Čs. rozhlas vysílal komuniké o čs.-sovětském jednání v Moskvě ve dnech 23.-26. srpna 1968.

23.-26. srpna 1968 se uskutečnila v Moskvě čs.-sovětská jednání, kterých se zúčastnili: z československé strany prezident ČSSR s. L. Svoboda, první tajemník ÚV KSČ s. Al. Dubček, předseda NS, člen předsednictva ÚV KSČ s. J. Smrkovský, předseda vlády, člen předsednictva ÚV KSČ s. O. Černík, člen předsednictva ÚV KSČ a první tajemník ÚV KSS s. V. Biřák, člen předsednictva ÚV KSČ, místopředseda SNR s. F. Barbárek, člen předsednictva ÚV KSČ s. J. Piler, člen předsednictva ÚV KSČ s. E. Rigo, člen předsednictva ÚV KSČ s. J. Špaček, člen předsednictva ÚV KSČ s. O. Švestka, předseda ÚKRK s. M. Jakeš, kandidát předsednictva a tajemník ÚV KSČ s. J. Lenárt, kandidát předsednictva ÚV KSČ s. B. Šimon, místopředseda vlády s. dr. G. Husák, tajemník ÚV KSČ s. A. Indra, tajemník ÚV KSČ s. dr. Z. Mlynář, ministr národní obrany gen. plukovník s. M. Džúr, ministr spravedlnosti s. dr. B. Kučera, velvyslanec ČSSR v Sovětském svazu s. Vl. Koucký.

Ze sovětské strany gen. tajemník ÚV KSSS s. Brežněv, předseda Rady ministrů SSSR, člen politbyra ÚV KSSS s. Kossygin, předseda Presidia Nejvyššího sovětu SSSR, člen politbyra ÚV KSSS s. Podgornyj, člen politbyra ÚV, předseda Rady ministrů RSFSR s. Voronov, člen politbyra a tajemník ÚV KSSS s. Kirilenko, člen politbyra ÚV KSSS, I. náměstek předsedy Rady ministrů SSSR s. Poljanskij, člen politbyra a tajemník ÚV KSSS s. Suslov, člen politbyra ÚV KSSS, před-

eda Vsesvazové Ústřední rady odborů s. Šeljapin, člen politbyra ÚV KSSS I. tajemník ÚV KS Ukrajiny s. Šelest, tajemník ÚV KS Sovětského svazu s. Katušev, tajemník ÚV KSS s. Ponomarjov, ministr obrany SSSR s. Grečko, ministr zahraničních věcí SSSR s. Gromyko.

V průběhu rozhovorů byly v otevřené soudružské diskusi posouzeny otázky týkající se současného vývoje mezinárodní situace, aktivizace machinací imperialismu proti socialistickým zemím, situace v Československu v poslední době i dočasného vstupu vojsk pěti socialistických zemí na území ČSSR. Účastníci vyslovili pevné společné přesvědčení, že v současné situaci je hlavním úkolem uskutečnit společná rozhodnutí přijatá v Čierné nad Tisou, vycházet ze stanovisek a zásad formulovaných na poradě v Bratislavě, jakož i postupně uvést v život praktické kroky vyplývající z ujednání uzavřeného v průběhu rozhovorů. Sovětská strana vyjádřila své porozumění a podporu pozici a vedení KSČ i Československé socialistické republiky, které je rozhodnuto vycházet z usnesení přijatých na lednovém a květnovém plenárním zasedání ÚV KSČ vzájemného zdokonalení metod řízení společnosti, rozvoje socialistické demokracie a upevnění socialistického zřízení na základě marxismu-leninismu. Bylo dosaženo dohody o opatřeních, jejichž cílem je co nejrychlejší normalizace situace v ČSSR. Čs. představitelé informovali o nejbližších zamýšlených opatřeních ke splnění těchto cílů. Ze strany představitelů ČSSR bylo prohlášeno, že veškerá práce stranických a vládních orgánů na všech úsecích jejich činnosti bude zaměřena na zajištění účinných opatření v zájmu socialistického zřízení, vedoucí úlohy dělnické třídy a komunistické strany, v zájmu rozvoje a upevnění přátelských vztahů s národy Sovětského svazu a celého socialistického společenství. Sovětské představitelé vyjadřující jednoznačné úsilí národů SSSR o přátelství a bratrství s národy socialistického Československa potvrdili svoji připravenost k nejširší a upřímné spolupráci na základě vzájemné úcty a rovnoprávnosti, územní celistvosti a nezávislosti a socialistické solidarity.

Spojenecká vojska, která dočasně vstoupila na území Československa, se nebudou vměšovat do vnitřních věcí ČSSR. Bylo dosaženo dohody o podmínkách odchodu těchto vojsk z území ČSSR v závis-

losti od normalizace situace v ČSSR. Čs. strana informovala o tom, že vrchní velitel čs. ozbrojených sil vydal příslušné rozkazy v zájmu toho, aby nedošlo k incidentům a konfliktům, které by mohly vyvolat narušení klidu a veřejného pořádku. Dal rovněž příkaz vojenskému velení ČSSR, aby udržovalo spojení s velením spojeneckých vojsk. V souvislosti s projednáváním tzv. otázky o situaci v ČSSR v Radě bezpečnosti prohlásili představitelé ČSSR, že čs. strana nežádala projednání této otázky Radou bezpečnosti a žádá o její stažení z programu jednání. Vedoucí představitelé KSČ a KSSS potvrdili své odhodlání provádět rozhodně na mezinárodním fóru politiku odpovídající zájmům upevnění solidarity socialistického společenství, zájmům míru a mezinárodní bezpečnosti. ČSSR a Sovětský svaz tak jako dosud budou klást rozhodný odpor militaristickým, revanšistickým a neonacistickým silám usilujícím o revizi výsledků druhé světové války a o narušení nedotknutelnosti existujících hranic v Evropě. Znovu bylo potvrzeno odhodlání rozhodně plnit všechny závazky, vyplývající pro obě strany jak z mnohostranných, tak i dvoustranných dohod, které byly uzavřeny mezi socialistickými státy, posilovat obrannou sílu socialistického společenství, zvyšovat efektivnost obranné Varšavské smlouvy. Rozhovory probíhaly v ovzduší otevřenosti, soudružství a přátelství.

(Dokumenty a prameny MZV.)

14.50 hod. Čs. rozhlas vysílal projev presidenta republiky L. Svobody.

Drazí spoluobčané!

Po čtyřech dnech jednání v Moskvě jsme zase mezi Vámi ve své vlasti. Vrátili jsme se společně se soudruhem Dubčekem, Černíkem, Smrkovským i ostatními soudruhy. Ani vám, ani nám nebylo lehké. Svými myšlenkami jsme každým okamžikem byli s vámi, a mysleli jsme na to, jak prožíváte tyto těžké dny. Jsme upřímně rádi, že jsme zase doma s Vámi. S hlubokým žalem jsme přijímali zejména zprávy o ztrátách na tom nejcejnějším, na lidských životech a převážně **na mladých životech**. Hluboce cítíme účast s nořem jejich drahých a přátel.

V našem jednání nás posilovaly nesčíslné projevy vaší důvěry. Upřímně vám za ni všem děkuji. Jsem přesvědčen, že jsme ji nezklamali. Pomáhala nám rozvaha, vysoká kázeň, kterou jste projevovali i vy všichni, Češi i Slováci, pracující, i naše ozbrojené složky.

Události v naší zemi v minulých dnech hrozily každou hodinu nejtragičtějšími důsledky. Jako voják dobře vím, jaké krveprolití může vyvolat konflikt mezi občany a moderně vyzbrojenou armádou. Tím více jsem, jako váš prezident považoval za svou povinnost, učinit vše pro to, aby k tomu nedošlo, aby netekla nesmyslně krev národů, které vždy žily přátelsky, ale zároveň aby byly zajištěny základní zájmy naší vlasti a jejího lidu. Nechci tím skrývat skutečnost, že na dlouho zůstanou bolavá místa, způsobená událostmi těchto dnů. Máme však opravdový zájem o obnovení důvěry a upřímné spolupráce mezi zeměmi, které byly osudově spjaty společnou cestou. Místo naší země v dnešním světě je a nemůže být jinde, než v socialistickém společenství. Jak už jsem zdůraznil ve svých předchozích vystoupeních, odjel jsem do Moskvy na jednání po dohodě s vládou republiky s tím, že za východisko v řešení složité situace jsem považoval urychlenou normalizaci činnosti ústavních a jiných legitimních orgánů našeho socialistického státu, společnosti a jejích vedoucích představitelů. Jak jsem vám již sděloval z Moskvy a jak se sami můžete přesvědčit, vracím se společně se všemi těmito soudruhy, kteří se také neprodleně ujímají výkonu svých funkcí, do nichž byli demokraticky ustanoveni a v nichž jste je podpořili svouplnou důvěrou.

Je to první, ale pro nás důležitý krok k normalizaci života v naší vlasti. S tím pochopitelně souvisí i odchod vojsk Sovětského svazu a dalších socialistických zemí z území naší republiky. Dosáhli jsme zejména zásadní dohody o postupném uskutečnění plného odchodu vojsk, do té doby je jejich přítomnost politickou realitou. Rozvaha a kázeň, kterou jste projevovali až doposud, jsou nutným předpokladem pro konečné řešení této otázky. To vám říkám s plnou odpovědností jako prezident, vlastenec a voják.

Drazí přátelé, v uplynulých dnech jste nás, ústavní představitele státu, vedoucí činitele Komunistické strany Československa zahrnovali projevy důvěry, věrnosti zájmům socialismu. To je veliký kapitál, veliká síla a my s ní počítáme v úsilí o zabezpečení dalšího důsledně socialistického rozvoje naší vlasti. Ve smy-

slu lednového, dubnového a květnového pléna Ústředního výboru Komunistické strany Československa chceme dále rozvíjet socialistický společenský řád, posilovat jeho humanistický, demokratický charakter, jak je to vyjádřeno v akčním programu KSČ a programovém prohlášení vlády. Chceme dále s celou národní frontou budovat svou zemi jako opravdovou vlast pracujícího lidu. Od těchto svých záměrů ani na krok neustupujeme, nedopustíme samozřejmě, aby jich mohli pro své cíle zneužívat ti, komu jsou cizí zájmy socialismu. K tomu musíme nyní všichni rozhodně a cílevědomě zorganizovat svou práci.

Obracíme se na vás všechny, drazí spoluobčané, na vás - dělníky, rolníky a příslušníky inteligence, na vás - mladí přátelé v těchto těžkých dnech, vás volám k jednotě a prosím vás, abyste i nadále prokazovali moudrost a rozvahu.

Spojme všechny socialistické, vlastenecké, tvořivé síly do práce pro blaho lidu naší Československé socialistické republiky!

15,05 hod. Čs. rozhlas vysílal besedu u kulatého stolu s komentáři k moskevskému komuniké.

16,55 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS (přerušeno 18,29 hod.). Přítomno 216 poslanců.
Z programu: přečtení komuniké o moskevských jednáních, diskuse o současné situaci; jednomyslné schválení komuniké o činnosti NS. (Materiály NS.)

Prohlášení k obyvatelstvu

Národní shromáždění ČSSR pracovalo po 7 dní okupace se vší odpovědností a v souladu s vůlí československého lidu.

Na svých stanoviscích k násilnému a protiprávnímu přepadení naší země trvá.

Národní shromáždění se staví za legální orgány zvolené XIV. sjezdem KSČ a plně je respektuje.

Dnes vyslechlo první dílčí informaci svého předsedy s. Josefa Smrkovského, kterého mezi sebou srdečně přivítalo. Plně mu i nadále důvěřuje.

Národní shromáždění ČSSR si vyhrazuje právo v souladu

s Ústavou se vší odpovědností posoudit zprávu a návrhy vlády tak, aby byla zachována suverenita a svoboda země, aby dále pokračoval demokratický vývoj naší socialistické republiky.

Národní shromáždění se rozhodlo přerušit svou schůzi do té doby, než vláda podá zprávu a předloží potřebné návrhy. Žádá současně vládu, aby tyto práce, vědoma si jejich neobyčejné závažnosti pro další osudy naší země, pro život všeho našeho lidu, posuzovala s nejvyšší odpovědností.

Národní shromáždění ukládá svému předsednictvu, aby dále pokračovalo ve své práci a vedlo potřebné konzultace. Ukládá současně výborům ústavně právnímu, brannému a bezpečnostnímu a zahraničnímu připravit rozborů všech v úvahu přicházejících otázek.

Národní shromáždění se obrací znovu ke všem občanům s náležitou žádostí, aby nedávali záminky k jakémukoli zostření situace.

Věříme Vám, důvěřujte nám.

V Praze dne 27. srpna 1968

Národní shromáždění ČSSR

Kolem 17,30 hod. Čs. rozhlas vysílal projev prvního tajemníka ÚV KSČ s. A. Dubčeka.

Drazí moji spoluobčané, soudružky a soudruzi,

těžko se mi hledají slova, kterými bych vyjádřil vděčnost za nesmírné projevy důvěry, kterými jste zahrnuli mě i ostatní soudruhy, na které jste čekali. Vaše vysoká morálka, uvážený postup, vystupování a pevně vyjádřené přesvědčení, že se do svých funkcí vrátí všichni řádně zvolení funkcionáři strany a ústředních orgánů nebyly planou vírou. Jsme zase ve svojí práci mezi vámi. Děkujeme vám. Můžeme opět obnovit činnost ústředních orgánů v naší republice, Národního shromáždění a vlády, činnost Národní fronty. Tato činnost, stejně jako život našeho lidu bude probíhat v situaci, jejíž realita není závislá jen na naší vůli. Tuto skutečnost jsme si v plném rozsahu uvědomovali po celou dobu právě tak, jako to pocítujete a jistě si uvědomujete vy všichni. Je velikou zásluhou vaší rozvážnosti, lidu naší republiky, že dbal

na výzvu předsednictva Ústředního výboru KSČ a presidenta ČSSR, soudruha Ludvíka Svobody i vlády republiky, že nedošlo k otevřeným větším střetnutím a k tragičtějším krveproléváním. Za každou cenu třeba zabránit dalšímu utrpení a dalším ztrátám, protože tím by se skutečná situace stejně nezměnila a nenormální stav v naší vlasti by se prodlužoval. Jsme-li odhodláni zabránit krveprolévání, neznamena to, že se chceme vzniklé situaci pasivně podříditi, naopak činíme vše abychom našli a jsme přesvědčeni, že najdeme prostor, cesty a prostředky, jak rozvázat a s vámi všemi uskutečňovat politiku, která nakonec povede k normalizaci poměrů. V tomto přesvědčení nás posilují i výsledky jednání, kterých dosáhli představitelé našeho státu, strany a národní fronty, s představiteli Sovětského svazu, které jsme včera v Moskvě ukončili. Rovněž sovětské představitelé chtějí přispět k normalizaci našich vztahů. Jsme v dnešní realitě postaveni před úlohu, najít východisko z dnešní situace v Československu. Na prvním místě je dnes dohoda o postupném odchodu vojsk pěti států z území naší republiky. Proto nedůvěra, vyvolávaná v tomto směru není opodstatněná a je škodlivá. V této dohodě, v tomto stanovisku je základní předpoklad celé naší další cesty. Dohodli jsme, že vojska z obcí a měst se okamžitě přemístí do vyhrazených prostorů. To je ovšem spojené s tím, nakolik budou naše vlastní československé orgány schopné v jednotlivých místech zabezpečovat pořádek a normální život. Vláda republiky v tomto směru již dnes přikročila k příslušným opatřením, aby naše vlastní orgány prováděly opatření k regulaci našeho občanského života. Bylo by proto velmi nerozumné a nebezpečné zdržovat jakýmkoliv akcemi přesuny a nakonec odchod vojsk pěti států z naší vlasti, protože konečným cílem celého našeho snažení je uskutečnit úplný odsun těchto vojsk a to co nejdříve. Na základě jednání v Moskvě vláda již provádí praktické kroky v tomto směru. Chceme ještě dnes v noci, aby z některých míst byla odvedena vojska a uvolňují se některé prostory a objekty v Praze. Pracuje se na dalších opatřeních v tomto směru. Prosíme Vás, vážení spoluobčané, abyste nám pomohli čelit jakýmkoliv provokacím takových sil, které mají zájem na zostření beztak již velmi napjaté situace a které jsou zaměřeny některými lidmi i proti socialismu. V tomto období zvláště potřebujeme pořádek, potřebujeme uvědomělou kázeň a disciplínu

všech našich občanů, obyvatel naší Československé socialistické vlasti tak, jak tomu bylo až doposud. Ba, co víc, v dalším období budeme svoji uvědomělost potřebovat ještě daleko víc. Neboť jde skutečně o mnoho a záleží též na našem postupu, na naší práci, i na tom, jak vy všichni v této naší práci pomůžete. Chci též co nejvážněji upozornit na to, že k normalizaci poměrů patří, aby chování a konkrétní činy každého jednotlivce se neposuzovaly na základě vášni a masové psychózy bez znalostí skutečností. Nemáme propadat v této složité době vášni a psychóze. V takovém prostředí těžko bychom mohli zvládnout situaci, těžko bychom mohli řídit život v naší vlasti a věřte, že chceme a rozhodně uděláme v tom směru všechno, co na nás závisí.

Normalisace poměrů je základní reálný předpoklad, abychom zase mohli soustředit naše úsilí na to, jak jít dále bez vážných chyb a podstatnějšího zdržení po cestě, které jste spolu s námi tak věřili a myslím, že jí stále věříte. I když dnes žijeme a pracujeme ve složitých podmínkách, ve složitém období. Chápali jsme a chápeme vaši podporu v těchto dnech jako podporu myšlenky úspěšnějšího rozvíjení socialismu v naší vlasti tak, jako jsme se to pokusili formulovat od ledného pléna ústředního výboru KSČ a v přípravách na mimořádný sjezd strany. Tím víc nás tato podpora posiluje, tím víc nás zavazuje i v této složité době nevzdat se našeho svobodného úsilí o plnější vyjádření humanistických socialistických zásad.

I když se zdá být jakkoliv paradoxní, že hovořím o tom právě v této době, ale i tak musíme mít víru v naši sílu, víru v náš lid, protože jenom v jednotě a v jednotném postupu, v jednotě našich činů můžeme zabezpečit úspěch naší další politiky. S rozhodnutím, vytvořit podmínky pro pokračování v této politice, pokud možno s nejmenšími chybami se též vracíme ke svojí práci. Nebude to lehké a bude proto třeba vynaložit mnoho úsilí. Taková je skutečnost a z toho musíme vycházet při svojí práci. Ignorování skutečného stavu by mohlo vést v některých místech jen k dobrodružství, anarchii a to je nedobré, to by bylo nedobré pro uskutečňování významných úloh, které máme před sebou. Víte, že nová situace, která je v naší vlasti, staví nás před nové otázky a jsou tu některá nová hlediska. První co potřebujeme, je pokud možno nejrychlejší konsolidace a normalisace situace v naší vlasti. Víte, že to bude velmi složité, ale musíme to chápat jako základ-

ní předpoklad dalších kroků. Právě proto spoléháme, že tak, jak jste nás podporovali doposud, pomůžete na základě reálného posouzení situace svojí další důvěrou a aktivní účastí i dnes a to i v tom případě, že budeme musit uskutečnit i některá dočasná mimořádná opatření, omezující stupeň demokracie a svobody projevu, jakého jsme již dosáhli a které bychom za normální situace dělat nemohli. Ale prosím Vás, abyste si hluboce uvědomili dobu, ve které žijeme. Čím dříve se nám podaří normalisace poměrů ve vlasti a čím větší podporu nám poskytnete, tím dříve budeme moci udělat další kroky na naší polednové cestě. Cestu k řešení našich problémů nechceme hledat sami. Nespolečně jen na svoje vlastní síly, ale především na síly vaše, na vaši morální sílu, na váš charakter, na vaše samostatné myšlení, které musí být opřené o rozvahu, uváženost a které musí vycházet z reality, která v naší vlasti vznikla. To není možno ignorovat. Tomu neodpovídá takové počínání, kdy se ve vysílání některých rozhlasových vysílačů po vystoupení presidenta republiky, s. Svobody šíří nedůvěra, pochybnosti k výsledkům moskevských jednání a připravovaným opatřením k odsunu vojsk. Velmi naléhavě varujeme před takovým počínáním. Zápalná slova se lehko vypustí do etéru. Je třeba však to spojovat s odpovědností za další oběti na životech, za hmotné škody, které jsou již teď nemalé. Vaše podpora, klid, rozvaha a činnost stranických orgánů na všech stupních, i funkcionářů strany i ostatních masových a společenských organizací v těchto dnech znovu potvrdily zkušenost, kterou jsme získali již od ledna tohoto roku, že je třeba mít těsné spojení s lidem, soustavně se s ním radit, opírat se o jeho rozum a zkušenosti, dbát na jeho názory a vyjádřit je v naší politice. Chceme tak postupovat i nadále. Víím, za jaké ideály bojujete, víím, že nikdy neustoupíte od myšlenky socialismu, humanismu a národní samostatnosti a naší československé suverenity. Věřím, hovořím před tváří vás všech, že ve svém životě nemohu a nechci jednat jinak, než pracovat pro uskutečnění těchto ideálů svého lidu. S touto myšlenkou jsem jednal v minulých dnech s ostatními soudruhy, s touto myšlenkou chci pracovat a sloužit svojí vlasti i v budoucích dnech. Otázek, na které je třeba hledat odpověď, je velmi mnoho. Vy sami nejlépe vííte, kolik nových a osudových otázek vystalo za poslední týden. Od obnovení pořádku a odchodu vojsk přes řešení mnohých problémů života každého z nás. To všecko vy-

žaduje skutečně promyšlenou odpověď a to co nejdříve. Ubezpečuji Vás, že chci spolu s Vámi náš postup v nové situaci promyslet co nejdříve a také co nejdříve začít postupně řešit nejnaléhavější problémy.

Dovolte mi nyní povědět několik slov všem komunistům, členům i funkcionářům naší strany. Soudružky a soudruzi, my všichni, nechť již pracujeme v základních organizacích anebo i nejvyšších funkcích strany jsme silní jen tehdy, když nám důvěřuje celá strana a když ve stranu důvěřuje lid. O to větší odpovědnost máme za to, abychom v praktické politice uskutečnili všechno, co je v zájmu lidu a to i v současných mimořádných a neuvěřitelně těžkých podmínkách. Největším neštěstím pro stranu by bylo, kdyby se její zdravé jádro, všechny její síly, které proboujaly cestu k polednové politice Komunistické strany Československa se teď rozdrobilo, kdyby došlo k nedůvěře uvnitř zdravých sil strany. To by nevyhnutelně znamenalo rozpad síly, která jediná je schopná vyvést naše národy z dnešní složité situace.

Chci, abyste vy, členové a funkcionáři strany, kteří jste v těchto dnech pracovali doma, porozuměli nám, kteří jsme jednali mimo náš domov. Projednáme co nejdříve společně všechny otázky, které vznikly za opravdu mimořádných a výjimečných okolností.

Prosím všechny funkcionáře krajských a okresních výborů, i základních organizací strany, delegáty mimořádného XIV. sjezdu, aby po několik dní v této výjimečné situaci plně respektovali v stranické práci ty pokyny, které ve své funkci jako první tajemník ÚV KSČ vydám. Hovořím o tom proto, že se musím spolu s ostatními soudruhy, kteří pracovali na okresech, krajích a tady v ústředí poradit o dalších krocích, jak sjednotit krok všech komunistů na všech stupních práce, sjednotit krok komunistů, kteří pracovali tady doma k dalšímu uskutečňování politiky naší strany.

Ujímám se současně výkonu své funkce velitele lidových milicí, která mi plyne z titulu funkce, která mi byla svěřena. V nejbližších dnech potom vyřešíme všechny potřebné otázky na jednání pléna ÚV KSČ se účastí zástupců delegátů XIV. sjezdu. Musíme se do slova poradit s těmi komunisty, s těmi vedoucími funkcionáři naší strany, kteří pracovali v tu dobu, když jsem já a ostatní soudruzi nemohl se zúčastnit spolu s nimi na práci naší strany. Celkem otevřeně chci říci, že zkušenosti nás draze poučily o tom, že naši politiku musíme dělat rozhodně a důsledně. Musíme však

těž dbát, aby současnou důležitou situací nevyužily ty síly a tendence, kterým je cizí socialismus. Budeme do budoucna rozhodně a důsledně chránit naši socialistickou politiku Československa.

Vážení posluchači, prosím abyste mi prominuli, když tu a tam se projeví nějaká přestávka v této méj mnohdy improvizované řeči a improvizovaném vystoupení. Myslím, že mě chápete, čím je to způsobené. My všichni, kteří jsme v minulých dnech jednali v Moskvě jsme vám hluboce vděční za rozvážnou a skutečně komunistickou práci. Bez ní by nebylo možné zabránit zostřování situace, udržet rozvahu a zároveň vpravdě morální a politickou jednotu našeho lidu. Chtěl bych zároveň poděkovat příslušníkům armády, sboru národní bezpečnosti a lidových milic za to, že se v nich projevil takový vysoký morální činitel, který přispěl k tomu, aby nedošlo k velkým konfliktům. To je správné, tak je třeba si počínat dále podle příkazu presidenta ČSSR. Vám všem, všemu našemu lidu ze srdce děkuji. Věřte, že vaše důvěra je pro nás všechny závazkem a že na tento závazek nikdy v životě nezapomeneme a budeme se vám vždy cítit za svoje činy zodpovědní. Chápeme svoji práci nejinak než jako službu svému lidu, službu svojí Československé socialistické vlasti. Všichni dnes víme, že další cesta nebude lehká, že bude složitá, protože bude složitější a také delší, než jsme si to donedávna představovali s hlediska uskutečňování Akčního programu, ale necht už jde život jakkoliv i dnes v této době musíme mít na zřeteli, že musíme další období promyslet, jak uskutečňovat závěry naší polednové politiky, jak uskutečňovat v této nově vzniklé situaci a podmínkách program naší Komunistické strany Československa, ke kterému jsme se v lednu, dubnu i v dalších opatřeních ÚV KSČ přihlásili. Jinak ani to není možné. I v dalším období na této pozici jsme stáli a stojíme dnes a z této naší politiky budeme vycházet i v dalším období.

Národ, náš lid patří společenstvu socialistických národů v ostatních zemích. Věříme, že přes všechno, co se stalo, co dnes prožíváme, se vztahy mezi našimi národy a národy ostatních socialistických zemí upraví tak, aby byly v souladu s touto skutečností. Jinak to ani nemohu říci. Právě proto, že naše národy, Češi a Slováci, jsou hluboce humánně založení lidé, s internacionálními cítem a proto vztah k národům druhých socialistických zemí i k národům, lidu, pracujícím lidu i v Sovětském svazu, i v ostatních zemích cítí svůj internacionální vztah, který nesmíme o-

pustit, protože budeme pracovat nejen dnes, ale i zítra a vztahy v tomto směru jistě budou směřovat k tomu, abychom se s těmito národy dále sblížovali, aby se vztahy upravovaly tak, aby to bylo v souladu a odpovídalo skutečnosti, že naše i jiné národy jsou národy socialistické. Prosím vás, nedopusťte provokaci, nedovolte vnést paniku do našich řad. Nezbyvá nám v těžké situaci nic jiného, než napnout všechny síly, všechnen rozum, abychom v další práci skutečně obstáli. Nezahyne národ, ve kterém se každý dokáže řídit jak svým rozumem, tak svým svědomím. Prosím vás všechny, drazí moji spoluobčané, Čechy i Slováky, komunisty a členy ostatních politických stran Národní fronty, prosím všechny dělníky, rolníky, prosím naši inteligenci, všechnen náš lid zůstaňme jednotní, klidní, hlavně rozvážní, pochopme že jen v tom a v naší věrnosti socialismu, v naší čestnosti, v našem úsilí a charakterech je záruka cesty vpřed.

Závěrečné projevy a dokumenty nejvyšších státních a stranických orgánů k moskevskému komuniké a k první fázi pobytu cizích vojsk na území Československa.

Komuniké ze zasedání ÚV KSČ a ÚKRK

Sjednotit síly k řešení složitých úkolů dneška

Členové ÚV KSČ a ÚKRK, zvolení naléhavým zasedáním XIV. sjezdu KSČ, se na své schůzi dne 28. srpna 1968 rozhodli disciplinovaně podporovat vedení strany v čele se soudruhem A. Dubčekem a přispět ke sjednocení úsilí celé strany zvládnout složité úkoly nynější těžké situace v naší zemi. Jednomyslně dohodnutý politický postup budou nyní realizovat v místech svého působení. Pevnou oporou přitom jsou slova důvěry, vyjadřovaná v množství rezolucí z krajů, okresů a závodů adresovaných ÚV KSČ.

Soudružky a soudruzi, občané ČSSR!

V těchto historických chvílích považujeme za svou povinnost poděkovat vám za bezpříkladnou statečnost, ukázněnost a věrnost myšlenkám demokratického, humanistického socialismu, za vaši jednotu a upřímné vlastenectví. Vysoké morální kvality našeho lidu získaly sympatie pracujících na celém světě a pomáhají překonávat důsledky tragických událostí

v naší zemi.

Zvláště oceňujeme obětavost pracovníků v průmyslu a v zemědělství, ve zdravotnictví a v dopravě, v zásobování a v energetice, nezdolnou vůli všeho lidu při zajišťování chodu našeho hospodářství a základních potřeb lidu. Mimořádný dík patří pracujícím vysočanských závodů v Praze, bez jejichž podpory by nebyla možná politická práce vedoucích orgánů KSČ v kritických dnech.

Děkujeme příslušníkům Lidových milicí za jejich vysokou uvědomělost, pohotovost a obětavost, za jasný postoj po boku našeho lidu. Příslušníci naší Lidové armády a rozhodující většina našich bezpečnostních sborů si svým vystupováním získali úctu a vděčnost všech spoluobčanů.

Děkujeme dále všem pracovníkům hromadných sdělovacích prostředků, kteří po ztrátě svých základních pracovišť dokázali za pomoci odborných závodů a mnoha občanů vybudovat iniciativně stanoviště náhradní a v hodinách osudové zkoušky vyjadřovali vůli i city našeho lidu.

Soudružky a soudruzi, občané, vysoko oceňujeme vaši vlastenec-kou, socialistickou práci.

Jste s námi, buďte s námi!

(Rudé právo, 28.8.1968.)

Všemu československému lidu!

Naši drazí spoluobčané!

Svými myšlenkami jsme s každým okamžikem s vámi. Cítíme s vámi a rozumíme vám. Cítíme svou odpovědnost za důvěru, kterou jste nás obklopili. Prosíme vás, ve jménu všeho, co je drahé našim národům: Nedejte se unést svými city k ničemu, co by znamenalo národní katastrofu. Všechno teď závisí na vás, na vašem rozhodnutí. Rozhodujte státnicky a moudře! Víme, že jste toho schopni!

Hlavní otázka dneška zní: dokážeme najít východisko z reálné situace a vládnout si sami v těchto těžkých chvílích? Nebo dovo-líme, aby neodpovědnost, nerozvážných či síly cizí socialismu vy-vozkaly zásah vojsk, která jsou na našem území? Chce snad někdo, kdo má rád naši socialistickou vlast, aby se tato vojska zase vrátila do ulic našich měst, z nichž už většina odešla a budou dál odcházet? Myslí snad někdo, že si sami vládnout neumíme? My věříme, že to dokážeme za jakýchkoli podmínek.

Žádali jste, aby se v rámci volení představitelů opět ujali svých

funkcí. Jsou vám za to vděční a zavázáni do konce svých životů. Prosíme vás však v této chvíli o jediné: podpořte to, proč jsme se do svých funkcí vrátili. To, co je podmínkou, aby vaše i naše další mělo smysl. Podpořte snahu o konsolidaci, aby vojska z našeho území mohla začít postupně odcházet a nakonec vůbec odejít. Postavte se spolu s námi proti všemu, co stojí tomuto úsilí v cestě. Pomozte nám zabránit provokacím, zabraňte hazardní hře o osudy našich národů. V tom je celý smysl našeho jednání. To je předpoklad, abychom mohli pokračovat v politice, které jste dali svou důvěru.

Vaše důvěra nás zavazuje. Jsme však povinni v této zemi z va-šeho pověření vládnout. Umožněte nám to, žádáte-li od nás, aby-choh vám sloužili.

Předseda Čs. socialistické republiky

Ludvík SVOBODA,

Za Národní shromáždění ČSSR J. SMRKOVSKÝ,

za vládu republiky inž. O. ČERNÍK,

za ÚV KSČ A. DUBČEK

(Rudé právo, zvláštní vydání, 28.8.1968.)

Všemu lidu Československa!

Národní shromáždění vycházejíc z jednomyslné vůle lidu vyjád-řenou ve stovkách resolucí, které docházejí na adresu Národního shromáždění, považuje za nutné prohlásit:

1. Národní shromáždění považuje nadále obsazení ČSSR vojsky pě-ti států Varšavského paktu za protiprávní, doporučující mezinárodním smlouvám, Chartě Spojených národů i Varšavské smlouvě.
2. Národní shromáždění vzdává dík prezidentu republiky, před-stavitelům Národního shromáždění, vlády, Komunistické strany Československa a Národní fronty za jejich úsilí při moskevských jednáních a oceňuje jejich úsilí zaměřené k odstranění dnešního nenormálního stavu v naší zemi.
3. Národní shromáždění je přesvědčeno, že jediné místo této ze-mě je ve společenství socialistických národů a států.
4. Národní shromáždění je přesvědčeno, že naše armáda je schop-na zabezpečit naše západní hranice a žádá vládu, aby důsledně a rozhodně trvala na stanovení a důsledném plnění konkrétních ter-mínů co nejdříve odchodu cizích vojsk z naší země.
5. Národní shromáždění požaduje, aby byla neodkladně umožněna

a zabezpečena nerušená svobodná činnost všech ústavních, vládních a státních orgánů a institucí, všech legálních sdělovacích prostředků. Zároveň trváme na tom, aby byli propuštěni na svobodu všichni naši občané, kteří ještě jsou protizákonně drženi a vězněni československými i cizími orgány od 21. srpna 1968.

6. Národní shromáždění zdůrazňuje, že neochvějně setrvává na zásadách a politice vyhlášených a přijatých v akčním programu KSČ a programovém prohlášení československé vlády. Poslanci se zavazují, že vyvinou maximální úsilí, aby náš demokratizační proces probíhal bez rušivých zjevů.

7. Národní shromáždění bude projednávat v nejbližších dnech zprávu vlády o výsledcích jednání v Moskvě a vládní prohlášení. Národní shromáždění vychází stále ze svých dokumentů, které přijalo ode dne 21. srpna 1968.

8. Národní shromáždění vyzývá všechny lid, aby udržel pevnou jednotu, aby zabránil provokacím, které by poskytly záminku k novým zákrokům proti zájmům lidu a našeho státu. Jen rozumem a rozvahou můžeme vyjít ze situace, kterou jsme nezavinili, vrátit se k normálnímu životu byt za těžkých podmínek a pokračovat v budování československé socialistické republiky podle tužeb a představ jejího lidu.

V Praze dne 28. srpna 1968.

Národní shromáždění ČSSR

(Materiály NS.)

Ministr Džúr k situaci

Stanovisko je UDRŽET KLID

Na otázku našeho zpravodaje, jaké je jeho stanovisko k současné situaci, zejména z hlediska jejích vojenských aspektů, ministr národní obrany odpovídá:

"Platí i nadále dříve vydané rozkazy. Jejich smyslem bylo nedopustit, aby došlo k ozbrojenému střetnutí a masovému krveprolití, aby byla pevně chráněna západní hranice naší republiky. Nevydával jsem žádné další nové rozkazy, zejména s ohledem na ujištění voják pěti zemí, že nedojde k pokusům o odzbrojování jednotek naší armády. Mám za to, že nyní je především třeba za žádnou cenu nedopustit konflikty a případné krveprolévání.

V současném napětí i malá provokace by mohla způsobit velký požár s katastrofálními následky. Ano, situace je i nadále mimo-

řáděně vážná, ale po našich jednáních v Moskvě jsem jist, že existuje východisko, možné ovšem pouze s podmínkou udržení klidu. Právě jsem odeslal dopis delegátům sjezdu Komunistické strany Slovenska. Říkám tam: Prosím, abyste při jednáních vycházeli z politické reality těžké situace, ve které se naše republika nachází, a uplatnili potřebnou rozvahu a střizlivost. Jsem přesvědčen, že společnými silami obou národů, Čechů a Slováků, pod vedením ÚV KSČ najdeme východisko i z této těžké situace."

(Rudé právo, zvláštní vydání, 28.8.1968.)

28.8. (7) Čs. rozhlas vysílal projev předsedy vlády inž. O. Černíka.

Drazí přátelé, soudružky a soudruzi, s velkým dojetím, předstupuji před vás, abych vám poděkoval za všechny pozdravy a důvěru, kterou jste v uplynulých dnech projevovali vládě a mě osobně. Vracím se do práce v podmínkách mimořádně obtížné situace v naší zemi, která se dotkla našich citů a života našich rodin.

Jak jste už byli informováni, zúčastnil jsem se jednání presidenta republiky v Moskvě. Chtěl bych při této příležitosti, drazí spoluobčané, vysoce ocenit státnickou moudrost, ale i trpělivost, úsilí, rozvahu a politickou prozíravost našeho presidenta Ludvíka Svobody. Dovolte, abych využil této příležitosti a vyslovil mu za to upřímný dík a projev naší hluboké úcty.

Prvním výsledkem moskevských rozhovorů bude obnovení činnosti řádných ústavních orgánů státu a jejich zákonně zvolených vedoucích představitelů. Dohodli jsme se též hlavní zásadu o principu odchodu zahraničních vojsk a urovnání následků jejich pobytu u nás. Máme zájem spolu s vámi na jejich úplném urychleném odchodu. Musíme však být trpěliví a nadále i rozvážní. Tento odchod bude proveden postupně a v několika fázích.

V zájmu normalizace našeho života odejdou nejdříve všechna vojska z měst a stáhnou se do nových prostorů. Jednotlivé fáze úplného odchodu vojsk z našeho území musí být ještě konkretizovány a budou projednávány s příslušnými vládními místy.

Dostali jsme ujištění, že zahraniční vojska se nebudou

vměšovat do vnitřních záležitostí republiky a že řízení všech sfér státní správy zůstává plně podřízeno vládě a ostatním státním orgánům. Konkrétní kroky k upevnování socialistického systému, jehož řešení jsme připravovali nebo nyní připravíme k provedení, jsou naší výlučnou vnitřní záležitostí. Je však třeba pochopit, že je samozřejmé, že nyní jsou ovlivňovány naší mimořádnou situací a budou také mít často mimořádnou a dočasnou platnost. Prosím vás, abyste však pochopili, že jsou to otázky, které budou vyžadovat určitý čas, trpělivost a další jednání. Musíme však pracovat rozhodně, s naléhavou rozvahou a s větší důsledností i proti těm, kteří by chtěli naši socialistickou cestu ohrožovat.

Jednotu lidu, která se v poslední době a zvláště v uplynulých dnech projevila, plně sdílím. Byla nejen vám všestrannou posilou, vzpruhou a nadějí, ale byla vzpruhou a nadějí i pro mne. Chtěl bych vyzdvihnout - pokud to vůbec je možné rozlišovat - především postoj, který v těchto dnech zaujala naše mládež. Její obětavost, její veliká oddanost vlasti nás naplňuje jistotou, že naše generace odevzdá své dílo do dobrých rukou.

Při každém kroku jsme mysleli jen a jen na vás, drazí spoluobčané, na vaše děti, na vaši budoucnost. V takových okamžicích každý pochopí, co je milovat svůj lid, milovat svou vlast, její dějiny i současnost, její kulturu i práci. Znalí jsme i vaši důvěru k nám a podporu. Znovu se v této podpoře projevila ohromná síla vlastní národům našeho státu, pevnost ducha a vůle, vyvěrající z dávných historických kořenů.

Měli jsme stále před očima nejen ty hodnoty kulturní, duchovní a materiální, které za staletí vytvořila práce lidu této země, ale cítili jsme také plnou odpovědnost za zachování těchto hodnot pro budoucí generace.

Uplynulé dny se staly obrovskou manifestací jednoty obou našich národů a všech národností. Ukázalo se, jak nesmírně pevný je vztah mezi Čechy a Slováky, a potvrdilo se, že touto zkouškou se ještě více upevnil. Chtěl bych z celého srdce poděkovat zejména celému slovenskému národu za vřelá a upřímná slova, kterými se postavil za uchování jednotné a pevné republiky. Velmi si vážím pevného postoje, který zaujala Slovenská národní rada. Jako předseda vlády chci stát nadále v čele vlády, která zůstane vládou všeho našeho lidu, obou našich národů a všech ná-

rodností, vládou, která požívá plné důvěry dělnické třídy, rolnictva a inteligence, všech složek společnosti a která chce svůj ústavní mandát důvěry, opětovně potvrzený lidem v uplynulých dramatických dnech, splácet oddanou službou věci socialismu a zájmům svrchovaného československého státu.

Zvláště mi dovoluji říci několik slov k příslušníkům armády, bezpečnosti a Lidových milicí. V noci z 20. na 21. srpna i v následujících dnech jste splnili příkaz vedení armády, potvrzený předsednictvem ÚV KSČ, prezidentem republiky a vládou, a tím jste zabránili krveprolévání nejen vojáků, ale i civilních občanů naší země i velkým hmotným ztrátám. Kdyby se to nebylo podařilo, východisko ze současné situace by bylo nesrovnatelně těžší, rozvaha, organizovanost a kázeň ozbrojených složek je jednou z důležitých podmínek normalizace poměrů v republice.

Máme za to, že je třeba poděkovat vládě republiky, která ve vážných chvílích, bez účasti některých jejích členů, nedopustila, aby se ochromila její činnost a pevně stála s lidem této země a při prezidentu republiky. Slibuji vám všem, že i nadále chci jednat tak, abychom vyvedli naši republiku ze složité a obtížné situace a splnili cíle vládního programu. Vždy se přitom budeme řídit zásadou: co lid nedokáže, žádná jiná síla nedokáže.

Vážení přátelé, lidé nám teď kladou se slzami v očích otázku: Je vaše rozhodnutí a váš postoj správný? Jsem rozhodnut pokračovat v politice, jejíž základ položilo lečnové zasedání ÚV KSČ. Chci pokračovat v plnění programového prohlášení vlády, neboť jedině na jeho základě dostala vláda důvěru lidu, a to jak na úseku vnitřní, tak i zahraniční politiky, kde je nutno dostát všem závazkům, vyplývajícím pro nás z dvoustranných i vícestranných smluv a jednání.

To se týká i dohod sjednaných v oblasti zahraničního obchodu, kde můžeme trvat na splnění závazků z druhé strany jedině tehdy, budeme-li je plnit také sami. Každý jistě pochopí, že splnění těch dlouhodobých úkolů socialistické výstavby, které považují za základní, nebylo dříve a tím spíš nebude dnes snadnou záležitostí. Jsem přesvědčen, že vláda, která od samého počátku své činnosti a zvláště nyní dostávala plnou důvěru lidu, bude i v těchto těžkých dnech dávat všechny své síly k zabezpečení vlastních potřeb lidu a k normalizaci veřejného i hospodářského živo-

ta. Věřím, že se budeme moci spolehnout na váš rozum, opřený o cítění našich národů a vysokou státnickou odpovědnost lidí této země.

Činnost vlády chce nyní zaměřit na konkrétní řešení důsledků událostí posledních dnů. K tomu připravuje vláda už nyní některá opatření. Během několika dní vypracuje dokument, s kterým se obrátí na vlády SSSR, NDR, PLR, MLR a ELR, aby co nejdříve bylo zahájeno jednání o postupném odchodu zahraničních vojsk z čs. území. Během dvou týdnů budou připraveny podklady pro hospodářská jednání v Moskvě. V nich budou zahrnuty i návrhy na nápravu důsledků událostí minulých dnů.

Urychleně je nutno normalizovat podmínky pro činnost základních orgánů státu, včetně vlády. Zejména je třeba rychle obnovit spoje a dopravu, posílit složky pro udržování veřejného pořádku, zejména ve velkých městech. Občané by jistě uvítali, kdyby národní výbory organizovaly ve spolupráci s veřejnou bezpečností služby pro zabezpečení pořádku, klidu a bezpečnosti vás všech. Zvláštní pozornost je třeba věnovat normalizaci situace v Praze, a proto chce vláda projednat příslušné návrhy Národního výboru hlav. města Prahy během dvou dnů.

Vláda dnes schválila některá mimořádná opatření, týkající se tisku, rozhlasu a televize, která odpovídají současné nenormální situaci, kdy je třeba uplatnit plně vliv vlády na rozhlas, televizi a ČTK.

Současně je nutno zajistit, aby události posledních dnů nezhoršily základní životní podmínky lidí. Proto je třeba zajistit všemi prostředky sklizeň, zemědělských produktů, neboť škody, které by zde byly způsobeny časovým zpožděním, jsou nenahraditelné. Zajistit plynulé zásobování obyvatelstva základními druhy zboží a palivem na zimu, i zásobování výroby pro její urychlenou normalizaci. Umožnit rádný a plynulý provoz škol a zdravotnických zařízení a peněžních ústavů, výplaty mezd, důchodů a ostatních peněžních dávek. Umožnit návrat domů občanům ČSSR, kteří jsou v zahraničí na dovolené nebo na služebních cestách.

K tomu, aby se životní podmínky lidí nezhoršily, je třeba vynaložit potřebné úsilí k zachování klidu a pořádku. Proto je nutno organizovat rozvážný postup proti silám, které by se pokoušely o rozrácení občanské kázně, o vyvolávání provokací, atd.

V souvislosti s řešením těchto otázek zahájili jsme jednání o urovnání následků činnosti zahraničních vojsk na národním hospodářství.

Vedle těchto úkolů bude vláda i v těchto mimořádných podmínkách usilovat o dodržování zákonnosti podle našich zákonů a předpisů. Mimořádná opatření, která vyplynou z mimořádné situace, mohou mít jen dočasnou působnost. Nebude to vždy snadné a bude hodně záležet na vašem pochopení a na schopnosti všech orgánů státní správy, především na národních výborech všech stupňů, aby uměly nalézt správnou míru svých rozhodnutí.

Včerejší jednání vlády s předsedy KNV mě přesvědčilo, že národní výbory v minulých dnech sehrály významnou úlohu při řešení nenormálních podmínek života občanů. Děkuji jim za jejich práci a vyslovuji přesvědčení, že budou tak nadšeně a obětavě postupovat i nadále.

Vláda se usnesla, že po zhodnocení vzniklé situace předstoupí v nejkratší době před Národní shromáždění naší republiky s programem normalizace našeho národního života, s programem aktivního odstraňování překážek a nenormálnosti, vyvolaných přítomností cizích vojsk v naší zemi. Musíme nyní všichni na každém stupni řízení přicházet s jasnými, praktickými skty a založit tak národní a morální jednotu na konkrétních činech na každém kroku.

V takovém postupu se projeví postoj našeho lidu k realitě těchto dní. Chápu vaše city, drazí spoluobčané. Věřte však, že z obtížné situace můžeme republiku vyvést jenom s chladnou hlavou. Jedině odpovědně rozumový přístup nám umožní, abychom mohli, byť pomaleji, plnit úkoly, které jsme si dali.

V této souvislosti vás prosím, abyste se vyvarovali unáhlených soudů. V nepřehledné situaci totiž velmi lehce vznikají často protichůdné a značně zkreslené informace. Vyvarujme se toho, aby náš postup i program řešení vzniklé situace nebyl mařen nedomyšleným radikalismem. Jsem přesvědčen, že východiskem ze vzniklé situace je chladný rozum a rozvážný postup.

Obracím se na všechny pracovníky na závodech i v zemědělství, kulturní a vědecké oblasti, na pracovníky všech státních a hospodářských orgánů s výzvou, aby svou pracovní obětavostí pomohli vládě v této vážné situaci. Jsem si jist, že i teď sami nejlépe víte, jakým směrem napřít své úsilí tak, aby naše země

neutrpla další ztráty. Cesta k naplnění našich cílů, z nichž jsme neslevili a nehodláme slevit, bude těžká a namáhavá. Vede jen přes trpělivou, rozvážnou a obětavou práci nás všech. Pevně však věřím, že byt se to dnes zdá sebeobtěžnější, idea a dílo socialismu, jeho lidská tvář vyjdou z ČSSR z této těžké doby úspěšně. Je to možné však jen tehdy, budeme-li i nadále jednotni v práci i úsilí o socialistické Československo.

Věřím pevně lidu této země a prosím vás, abyste i vy mně i vládě poskytli důvěru v obtížné a složité práci, která nás čeká ve vytvoření podmínek pro uskutečnění programu dalšího rozvoje socialismu, které jsme vyjádřili v polednovém vývoji naší země.

(Práce, 29.8.1968.)

29.8. (?) Čs. rozhlas vysílal projev předsedy NS. s. J. Smrkovského.

Drazí spoluobčané naší československé vlasti, drazí přátelé, mluvil jsem k Vám v uplynulé době mnohokrát, možná, že až příliš často. Někdy jsem vyjádřil to, co jste si mysleli a vždycky jsem to poznával - hovořilo se mi lehčeji. Chtěl bych Vám teď říci, že ještě nikdy se mi však nehovořilo tak těžko - jako nyní.

Jen jediná věc, která mi v těchto dnech dávala síly - to jste byli Vy, náš lid, Češi a Slováci i všichni ostatní, kteří jste se v této těžké, snad nejtěžší zkoušce zachovali tak, že se mi nedostává slov k vyjádření svých díků a své úcty k Vám všem. Skláním se před Vámi, skláním se před naším lidem, skláním se před jeho oběťmi, skláním se před jeho odvahou a rozvahou.

Nechci opakovat, co už bylo řečeno v projevech presidenta s. Svobody, prvního tajemníka ÚV KSČ s. Dubčeka a předsedy vlády Ing. Černíka. Dovolte mi, abych mluvil osobně, abych řekl, co cítím. Je mi skoro šedesát roků a neprožil jsem toho v životě málo. Můj životopis znáte a víte, že nebyl lehký. Nikdy dříve jsem si nemyslel, že mne v životě čeká ještě něco těžšího, čekají ještě těžší rozhodnutí. Nyní to vím. Uplynulé dny byly tím nejtěžším, co jsem v životě zažil. A vím také i to, že ani další dny, které stojí před námi, nebudou

lehké.

Vím dobře, co je teď hlavním předmětem vašich úvah. Je to i předmět úvah našich, a to ne až ode dneška, ale po celou dobu našeho pobytu v Moskvě: jak to s námi všemi, s celou republikou bude dál.

Není teď času ani místa na pohledy zpět, na bilanci našeho polednového vývoje. Události posledních dnů ukázaly, že jsme ve svém dosavadním úsilí nedocenili některé faktory, které podstatně náš vývoj ovlivňují, především faktory vnější i mezinárodní, z nichž posléze vyroste největší a nejtěžší komplikace našeho snažení. Víte, že se politika naší strany postupně stala předmětem kritiky a tlaku sousedních socialistických zemí, tlaku, který 21. srpna přerostl do hrozivých rozměrů. Naše země byla náhle obsazena obrovskou vojenskou mocí, jíž čelit stejným způsobem bylo absolutně beznadějně a vyloučené.

Bohužel, třikrát žel, není tato situace v historii našich národů nová a neobvyklá. Nejednou se tak stalo v českých a slovenských dějinách a vlastně už po druhé se tak stalo ve dvacátém století. Je v tom tragika malých národů, jejichž vlast je položena do obzvláště citlivého místa tohoto kontinentu. Je v tom tragika úsilí o nové společenské výboje, tragika těch, kteří se snaží jít kus napřed, tragika pokusu národů, které si kladou velké, ušlechtilé cíle.

Takové úsilí nikdy není snadné a u malých národů je dvojnásob těžké, dvojnásobně spojené s rizikem nezdarů, neúspěchů, nepochopení. Myslím, že jsme si tohoto rizika byli vědomi, myslím, že jsme tušili, že za všechno to budeme muset platit, avšak - a to bych rád zdůraznil - nepočítali jsme s takovou cenou, kterou nám přinesla noc z 20. na 21. srpna.

Od toho okamžiku se ve smrtelném nebezpečí ocitlo nejen všechno naše polednové úsilí, ale doslovně nejzákladnější, vpravdě existenční hodnoty nás všech - stát a jeho suverenita, svoboda, řízení našich vnitřních záležitostí, ba i existence a bezpečnost každého občana.

Naše jednání v Moskvě mělo neobvyklý ráz. Vy víte, že jsme tam nepřijeli najednou a jsou Vám známy okolnosti, za kterých se tam kdo z nás dostal a jednal. Myslím, že to nemusím rozvádět, dnes je to pro mne, stejně jako pro soudruha Dubčeka i ostatní ještě příliš těžké a bolestné téma.

Rozhodovat se v této situaci bylo, jak si každý sám rozmyslí, krajně problematické. Obsazení země vojsky Varšavské smlouvy bylo krutou skutečností. Naše spojení s domovem bylo omezené, informací jsme měli zprvu málo, skoro žádné a nejednou jsme byli odkázáni více na víru v pevný postoj našich národů, než na faktickou znalost situace. Dost přesně nám však byl sdělován postoj našich partnerů, tušili jsme i jisté obtíže, v nichž se vnější vojenský zásah politicky octl. Věděli jsme, že svět a námi sympatizuje, že však velmocí přijmou raději kompromisní řešení, než cokoliv jiného.

Za těchto okolností jsme byli postaveni před dilema, z něhož nebylo uniknutí.

Mohli jsme odmítnout jakýkoli kompromis a hnát vývoj věci do situace, kdy cizí vojska zůstanou trvale na našem území se všemi důsledky pro suverenitu státu, politická práva, ekonomiku i pro případné nové lidské oběti, jež by patrně takovýto konfliktní vývoj s sebou přinesl. Podotýkám, že jsme brali do úvahy i to, že v určitém momentu nezbyvá než odmítnout jakékoli přizpůsobivé řešení, že někdy je v zájmu cti a charakteru národa lepší nastavit bodáku rozhalenou hruď.

Vedle toho jsme se však domnívali, že přece jen takovýto krajní moment ještě nenastal, že přes všechno, co se stalo, ještě zbývá i druhá možnost, kterou jako politikové, zodpovědní za osudy státu, nesmíme nechat nevyužitou. Proto jsme se posléze pokusili hledat ještě jednu východisko spočívající v přijatelném kompromisu. I v tomto případě jsme si byli vědomi důsledků, zejména morálních a historických, které takové řešení může mít za následek.

Prosím Vás, abyste nám věřili, že náš osobní osud, ač nám jako normálním lidem přirozeně nebyl lhostejný, byl pro nás v tom okamžiku vedlejší. Rozhodujícím momentem pro nás bylo, zda se ještě rýsuje nějaká možnost k tomu, abychom se pokusili vyvést československý stát a socialismus z krize, do které ne vlastní vinou upadl.

Taková možnost se začala rýsovat poté, když se jasný a jednotný postoj českého a slovenského lidu k vstupu cizích vojsk na naše území plně projevil a ovlivnil postoj našich partnerů i naší situaci osobní. V této situaci jsme se posléze rozhodli jít druhou cestou, cestou kompromisu, dávajícího naději na pokračování

v cestě, započaté lednem. To bylo druhou jednající stranou uznáno jako základ možného řešení.

Naše rozhodování ovšem nebylo ani pak lehké. Trvalo prakticky den a noc a byli jsme si vědomi, že rozhodnutí může být lidem a dějinami označeno i za přijatelné i za zrádné, byli jsme si vědomi i problematičnosti a omezení našeho mandátu. Prosím, abyste věřili, že jsme nemlčeli, že jsme se ostře střetli - s našimi partnery, i mezi sebou - že jsme použili veškeré argumentace, která nám byla dostupná.

Z toho všeho nakonec vykrystalizovalo řešení, které už zhruba znáte - především z projevů presidenta, prvního tajemníka ÚV KSČ a předsedy vlády, kteří - na rozdíl od oficiálního komuniké - promluvili jazykem nám všem bližším a srozumitelnějším.

Jak už většinou víte, hlavní body dojednání jsou zhruba tyto:

1. Náš vnitřní život, přetváření československého socialismu v tom duchu, jak byl vyjádřen plénum ÚV KSČ od ledna, bude dále pokračovat.
2. Že celý tento politický život nebude řízen žádnou dosazenou vládou, ale všemi dosavadními zákonně zvolenými státními orgány. V tomto směru bude i Národní shromáždění, jehož jsem předsedou, plnit všechny funkce, svěřené mu ústavou a dalšími zákony.
3. Československá zahraniční politika bude dále držet dosavadní kurs.
4. Vojska Varšavské smlouvy obsadila území Československa, jak se praví v komuniké, dočasně a tato vojska, ani jiné orgány těchto zemí se nebudou vměšovat do vnitřních záležitostí naší země a opět z ní - po normalizaci situace v ČSSR - odejdou.
5. Rovněž KSČ bude dál v duchu akčního programu plnit svou politickou funkci v našich národních pospolitostech. Každý soudný člověk jistě uzná, že právě v krizi těchto dnů osvědčila tato naše strana své schopnosti, že byla jedinou reálnou silou, schopnou vést naše národy. Jsme všichni přesvědčeni, že tuto schopnost bude překazovat i nadále a že, sjednocena kolem Dubčekova vedení, s chladnou hlavou a rozumem vyřeší k prospěchu lednového kursu i všechny své problémy vnitřní.

To jsou zásadní body dohod, ve které moskevské jednání vyústilo. Každý se jistě ptá, jaké jsou jejich záruky.

Otevřeně říkám, že - přes všechnu pomoc přátel, jichž máme nyní mnoho, a jimž upřímně, z celého srdce děkuji - za daného stavu

světa nemá naše země žádnou jinou reálnou garanci a naději než svůj vlastní rozum a hlavně svou jednotu. Seberme tyto všechny své schopnosti, které nám v historii už tolikrát pomohly postavit se pevně na nohy, sevřeme svou vůli, zatneme zuby a jdeme dál svou cestou za ideály, které jsme po Lednu napsali na svůj štít.

Prosím vás, abyste po první vlně bolesti a rozhořčení přistoupili k výsledkům jednání s chladnou hlavou a tak říkajíc vzali náš osvědčený rozum do hrsti.

Jde totiž o to:

Vojska Varšavské smlouvy tu nějaký čas mají zůstat, jak o tom hovořil předseda vlády, i když o etapovém jejich odchodu z naší země vláda zahajuje jednání.

Budeme nuceni učinit mimořádná opatření na úseku tisku, rozhlasu a televize, aby se v něm nepsalo a nemluvílo proti zahraničně politickým potřebám a zájmům republiky. Na úseku práva společenství a shromažďovacího vyžadovaná opatření povedou k rozpuštění politických klubů a zamezení vzniku dalších politických stran. Vládě bude třeba dočasně poskytnout některé zvláštní pravomoci. Všechna tato opatření budou učiněna na základě zákonů, které projedná Národní shromáždění v příštích dnech.

Všichni společně chápeme, že jde o zásahy, které zpomalují a ztěžují proces vybudování demokratického socialismu. Věříme, že pochopíte, proč tomu tak má být a nebudete vedení a státu podkládat zlý úmysl. Věříme, že to vše pochopíte jako nezbytný prostředek pro normalizaci situace, k odchodu cizích vojsk a k opětovnému urychlení tempa naší socialistické demokratizace.

Mluvím k Vám o výsledcích moskevského jednání u vědomí oné nezměrné odpovědnosti, která dnes leží na bedrech i nejvyššího ústavního orgánu republiky - Národního shromáždění - v jehož čele z Vaší vůle toho času stojím.

Národní shromáždění splnilo se ctí tu úlohu, která mu připadala v uplynulých pohnutých dnech. Zdrucující většina našich poslanců se projevila jako stateční, svrchovaní, svobodní zástupci svého lidu, kteří i za přítomnosti cizích vojsk na našem území dokázali hájit legalitu a svrchovaný výkon práv našich ústavních orgánů.

Se stejnou zodpovědností chce toto Národní shromáždění přistoupit ke své práci v nové situaci, dané po našem návratu z Moskvy.

Národní shromáždění již vydalo své prohlášení k této situaci,

kteří je Vám známo, a požádalo vládu republiky, aby před ně v nejbližších dnech předstoupila se zprávou o moskevských jednáních, se svým stanoviskem k jejich výsledkům i se svými návrhy na opatření, směřující k všestranné normalizaci života v naší zemi.

Je samozřejmé, že Národní shromáždění projedná tuto zprávu vlády s plným vědomím svých práv, své odpovědnosti a spoluodpovědnosti jako orgán, jehož souhlasu podle Ústavy ČSSR podléhají jakákoli ujednání, dotýkající se svrchovanosti a územní nedotknutelnosti republiky i jejího vnitřního politického uspořádání.

Naznačil jsem již, jakými cestami se ubíraly naše úvahy během jednání v Moskvě. K nim přistupovalo i vědomí, že se svými stanovisky předstoupíme před náš lid, před ústavní orgány republiky. A že budeme posléze vystaveni i neúprosnému soudu času, soudu dějin. Neboť jsme v těchto dnech stanuli na opravdové dějinné křižovatce, kdy je třeba myslet na základní hodnoty, které je nutno bezpodmínečně uhájit, aby naše národy mohly opět nabrat dech a vykročit vpřed tou cestou, která je jim jediné vlastní, která odpovídá smyslu dějin i smyslu jejich samotné existence.

Váš postoj, draží spoluobčané, v uplynulých pohnutých dnech demonstroval věrnost smyslu našich dějin způsobem, který našel ohlas, uznání a obdiv v celém světě. Byl nám tou největší posilou v přetěžkém úkolu, který jsme museli plnit za hranicemi své vlasti.

Z celého srdce Vám děkuji, soudruzi dělníci a příslušníci lidových milicí, kteří jste naše závody přeměnili v bašty pevnosti a odhodlání, kteří jste znovu dokázali, jaká historická odpovědnost Vám v této zemi přísluší. Díky i Vám, rolníkům, kteří jste letošního léta museli sklízet plody své celoroční práce a zabezpečovat "chléb náš bezdejší" ve stínu tanků a letadel.

Díky Vám, představitelům vědy a kultury a zvláště pracovníkům tisku, rozhlasu a televize a všem příslušníkům naší inteligence, za váš postoj navazující na nejlepší tradice československé vědy a kultury. A zvláště díky vám, naše drahá mládeži, budoucnosti této země, díky vám, chlapci a děvčata za váš elán, odvahu i rozvahu. Dík i vám, soudruzi z armády i Bezpečnosti, kteří jste zůstali na straně svého lidu. S díky a úctou se obracím k našim ženám, matkám, které musily projít dny úzkosti, utrpení a hoře, ale které jste nám zůstaly pevnou oporou.

Zvláště bych chtěl dnes, v den výročí Slovenského národního

povstání poděkovat slovenskému národu za postoj k jednotě naší socialistické republiky a ujistit je, že uděláme všechno, aby zákonné rozhodnutí o federalizaci státu mohlo být přijato v předpokládaném termínu, to jest k 28. říjnu t.r. Věřím, že své vzájemné vztahy, státní i stranické, dáme plně do pořádku a že k tomu z obou stran máme dostatek dobré vůle. Prosim, abychom se v tomto směru nedávali vyvést z míry žádnými dočasnými a vedlejšími momenty a klidně a s důvěrou se soustředili na příznivé vyřešení věci základních.

A naposled - stejně jako s. Černík - bych chtěl jménem Národního shromáždění i za svou osobu poděkovat prezidentu republiky armádnímu generálov L. Svobodovi za to, jak zasáhl v momentu, který byl pro stát i pro nás osobně nejhorší.

Současně, drazí spoluobčané, prosím, abyste měli pochopení i pro nás, na jejichž bedra padlo těžké břímě jednání a rozhodování. I my jsme jednali a rozhodovali se ve stínu tanků a letadel, které byly na našem území.

Ujišťuji vás, že jsme jednali a rozhodovali se jako vlastenci i vojáci. Jako lidé, kteří nemyslí na sebe, ani na své životy, ale na život a budoucnost našich národů. A ve jménu tohoto života a této budoucnosti Čechů a Slováků a vůbec všeho lidu naší země se na vás obracím s výzvou i prosbou, která nás v uplynulých dnech tolik posilovala: jsme s vámi, buďte s námi. Pamatujte na pověstné 3 pruty Svatoplukovy! Nepřipusťme rozkol v našich řadách! Neboť to by pak byla skutečná pohroma a skutečná porážka naší věci, porážka socialismu, naší svobodné Československé socialistické republiky. A to se nesmí stát!!

(Práce, 30.8.1968.)

Rozkaz čs. vrchního velitele

V těchto dnech procházejí naše bratrské národy, Češi a Slováci, osudovými událostmi svého vývoje, které se hluboce promítají v životě Československé lidové armády. Československá lidová armáda jednoznačně podpořila prohlášení předsednictva ÚV KSČ, vlády ČSSR a Národního shromáždění k situaci, která vznikla vstupem 5 armád na území naší republiky. Velitelé, političtí pracovníci a všichni vojáci pochopili vážnost a složitost vnitřní a mezinárodní politické situace. Svou rozvážností a ukázněností pozitivně ovlivnili vývoj vnitřních událostí v zemi, zabránili zby-

tečnému krveprolití, a tím významně podpořili složitá a obtížná jednání naší delegace v Moskvě.

Vysoce oceňuji postoj příslušníků ČSLA v těchto kritických dnech a vyslovuji vám své poděkování. Obracím se na vás, velitele, politické pracovníky a společenské organizace, vojáky a občanské pracovníky, abyste i nadále všestranně podporovali úsilí vedení strany a státu a všeho našeho lidu při urychlené konsolidaci života v naší socialistické vlasti, nedali se strhnout emocemi a vášněmi, které jsou při řešení složitých situací špatným rádcem. Jen klidný, rozvážný a energický postoj nás může vést na cestě, kterou jsme nastoupili pod vedením Komunistické strany Československa v lednu t.r.

Jako vrchní velitel ozbrojených sil Československé socialistické republiky ukládám:

1. Nadále upevňovat v Československé lidové armádě organizovanost, vojenskou kázeň ČSLA a přesně plnit rozkazy a nařízení velitelů a náčelníků a zabezpečit vysoký stupeň připravenosti bojové techniky.

2. Poskytnout všestrannou pomoc územním stranickým orgánům a národním výborům při obnově normálního života v naší zemi.

Jsem přesvědčen, že všichni příslušníci armády tento můj rozkaz důsledně splní.

Prezident republiky L. Svoboda
v.r.

(Rudé právo, 30.8.1968.)

Výzva ministra vnitra

Ministr vnitra J. Pavel adresoval všem příslušníkům Národní bezpečnosti a Sboru nápravné výchovy výzvu, v níž se mj. praví: "Všichni občané našeho státu dokázali, že jsou odhodláni bojovat za humánní a demokratický socialistický společenský řád. Spolu s našimi občany, příslušníky Čs. lidové armády a Lidových milicí stáli v jedné řadě i příslušníci Sboru národní bezpečnosti a Sboru nápravné výchovy.

Dovolte mi proto, abych vám touto cestou poděkoval za pevný postoj, jímž jste jasně prokázali oddanost své socialistické vlasti. Jsem přesvědčen, že i nadále budete obětavě a svědomitě plnit úkoly v zájmu všech našich občanů, potřebné pro zachování

pořádku a klidu a tím i k normalizaci vnitřních poměrů ve státě."

(Rudé právo, 30.8.1968.)

Československé mládeži

Chlapci a děvčata,

znovu se na vás v těchto dnech obracíme. Chceme vám ještě jednou jménem organizací mládeže a dětí poděkovat za váš rozhodný postoj a statečné vlastenectví, jež jste projevili v uplynulých těžkých dnech. Je ho zapotřebí dnes i v budoucnosti.

Boj, který jsme společně započali, není u konce a neskončí, pokud na našem území bude jeden jediný vřizí voják. Nikdy se nesmíříme s výsledkem moskevských jednání, i když chápeme, že v současné době jsou našimi hlavními zbraněmi rozum, rozvaha a jednota lidu. I pro mládež je dnes rozhodující to, co ji spojuje - vztah k vlasti, boj proti všem, kteří ji ubližují nebo by chtěli ubližovat.

Příkaz těchto dnů zní - SLUŽBA VLASTI!

V duchu tohoto příkazu zůstáváme i my - vedení ústředního výboru ČSM a vedení jednotlivých organizací dětí a mládeže - na svých místech do té doby, dokud nám to dovolí naše čest a svědomí a vaše důvěra, o níž nás dnes znovu žádáme. Ujišťujeme vás, že nikdy vás i sebe nezahlavíme. Nikdy neslevíme z postojů, které jsme zaujali od počátku nezákonného vpádu cizích vojsk. Žádáme okamžitý odchod cizích armád a obnovení pošlapané národní suverenity a samostatnosti. Ten, kdo zradil, musí odejít. Chceme socialismus, ale lidský, důstojný, demokratický a svobodný. Proto dejme ještě jednou svou důvěru soudruhům Svobodovi, Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovvi, Krieglovvi a těm, kteří je bezvýhradně podporují.

Rozhodující jsou naše společné činy. Není jiné cesty, než společný postup všech organizací dětí a mládeže, nás všech.

Služba vlasti dnes znamená - nastupme všichni hned o práci. Organizujeme brigády na odstranění způsobených škod, na záchranu úrody, k obnově dopravy, k zlepšení zásobování. pečujeme o děti, nemocné a přestárlé.

Ve spolupráci s Veřejnou bezpečností tvoříme pořádkové služby.

Naše místo je po boku ústavních orgánů naší republiky, Alexandra Dubčeka a jím vedené strany.

Pracujeme s myšlenkou na ty, kteří při službě vlasti položili své životy. Vzdejme hold jejich památce!

Vlasti ku prospěchu, sobě ke cti!

Podepsali zástupci všech
organizací dětí a mládeže ČSSR

V Praze 29.8.1968 14 hodin.

(Mladá fronta, 30.8.1968.)

ÚV NF k současné politické situaci

1. Za základní považujeme zabezpečit odchod cizích osbrojených sil. Žádáme vládu, aby uzavřela dohodu o časově vymezených etapách, až do úplného odchodu cizích vojsk, aby tak byla obnovena plná suverenity našeho státu.

2. V zájmu normalizace politického, hospodářského a kulturního života v ČSSR žádáme, aby ústavním orgánům, orgánům vlády, Národní fronty a organizacím sdruženým v Národní frontě byla umožněna v nejkratší době normální činnost včetně činnosti publikační. To nám umožní znovu plnit úkoly, před kterými v současné době stojíme.

3. Bezpodmínečně trváme na tom, aby cizí vojska a jiné cizí orgány respektovaly moskevská jednání a nevměšovaly se do našich vnitřních poměrů. Z tohoto důvodu, aby okamžitě byli propuštěni na svobodu protiprávně zadrženi občané ČSSR. Spolu s tím vyzýváme vládu, aby suverénně rozhodovala o všech státních záležitostech i v oblasti vnitřní bezpečnosti.

4. Ústřední výbor Národní fronty vyslovuje souhlas s postupem svého předsednictva ve dnech 21.-29. srpna, s jeho protesty proti porušení suverenity ČSSR, které odporují základním normám mezinárodního práva, jakož i všem představám o přátelských a soudružských vztazích mezi socialistickými státy.

5. Vyslovujeme dík našemu lidu za jeho rozvážný, jednotný a pevný postoj v pohnutých dnech, za jeho věrnost svobodě, socialismu a demokracii.

Obracíme se na organizace sdružené v Národní frontě, na všechny občany v ČSSR, kteří si i nadále uchovali národní a občanskou hrdost, aby si nezastírali reálný pohled na skutečnost, abychom znovu mohli společně vytvářet svůj vlastní život.

Vyzýváme všechny lid Československa, aby svým vlasteneckým

pracovním úsilím a uvědomělou odpovědností pomohl zajistit současné hospodářské úkoly a normalizaci našeho života.

Udělejme vše, abychom podali důkaz nezdolné síly a schopnosti i za těchto těžkých podmínek obnovit politický a veřejný život.

Ústřední výbor Národní fronty vysoce oceňuje státnickou moudrost, rozvážnost a důslednost presidenta republiky Ludvíka Svobody, který spolu s politickými a ústavními činiteli soudruhy Dubčekem, Smrkovským a Černíkem projevil v době moskevských jednání a vyslovuje přesvědčení, že za pomoci našich národů, československého lidu, zabezpečí normalizaci našeho života a odchoď cizích ozbrojených sil.

Ústřední výbor Národní fronty
(Zemědělské noviny, 31.8.1968.)

EPILOG

Stanovisko čs. lidu k moskevskému protokolu

Nebyli jsme poraženi

Rezoluce celozávodního shromáždění Slévárny ČKD Praha, která byla jednomyslně přijata za přítomnosti asi 2000 pracujících.

Obracíme se tímto provoláním na všechny naše zaměstnance bez ohledu na politickou příslušnost a i na postoj, který do okupace naší země zastávali. Je třeba vám zcela otevřeně říci, že Sovětský svaz je státem imperialistickým se všemi jeho charakteristickými znaky. Není tedy vlastí socialismu ani záštitou socialismu. Pláštěnky socialismu používá tak dlouho, dokud nejsou ohroženy v jakémkoliv ohledu jeho mocenské zájmy. Dojde-li k ohrožení zájmu sovětského impéria, používá prostředků okupace, fyzické, kulturní a politické represe se všemi důsledky z toho vyplývajícími.

Varujeme před klamnou iluzí, že jde o nedorozumění nebo dokonce o omyl. Varujeme před iluzí, že vše bude napraveno a uvedeno do normálních poměrů tak, jak jsme si to představovali. Varujeme před klamnou iluzí, že naši přední straničtí a státní představitelé, kteří byli demokraticky zvoleni, mohli na jednání v Moskvě, kam byli jako otroci odvečeni a kde s nimi také bylo jako s neposlušnými otroky jednáno - dosáhnout zásadních úspěchů, nebo snad dokonce "neutrality a suverenity".

Varujeme jeden druhého před tou myšlenkou, že bychom se holýma rukama postavili proti sovětským ozbrojeným silám.